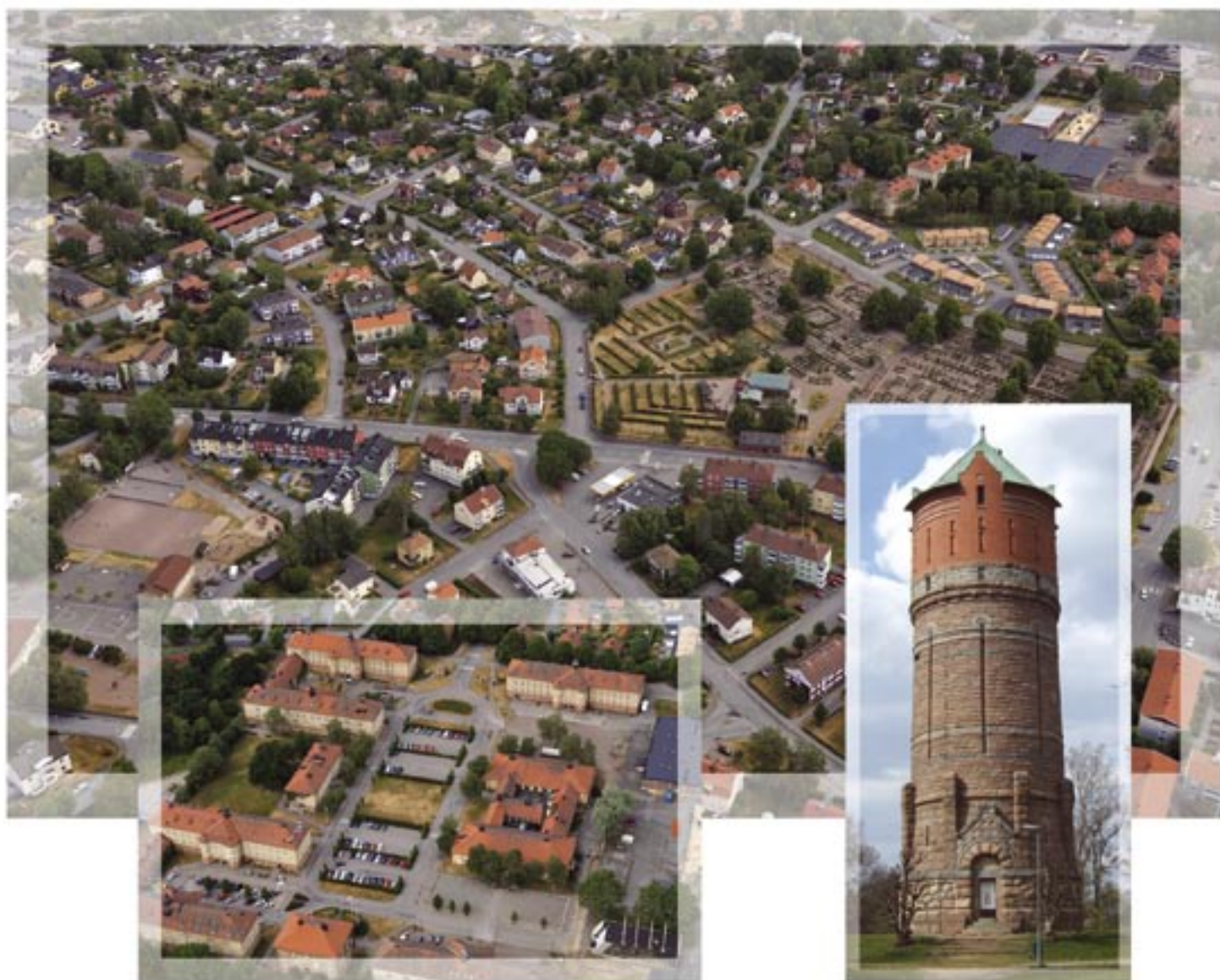

Byggnader och miljöer med högre kulturhistoriskt värde

Området utanför tullarna men inom riksintresseområdet

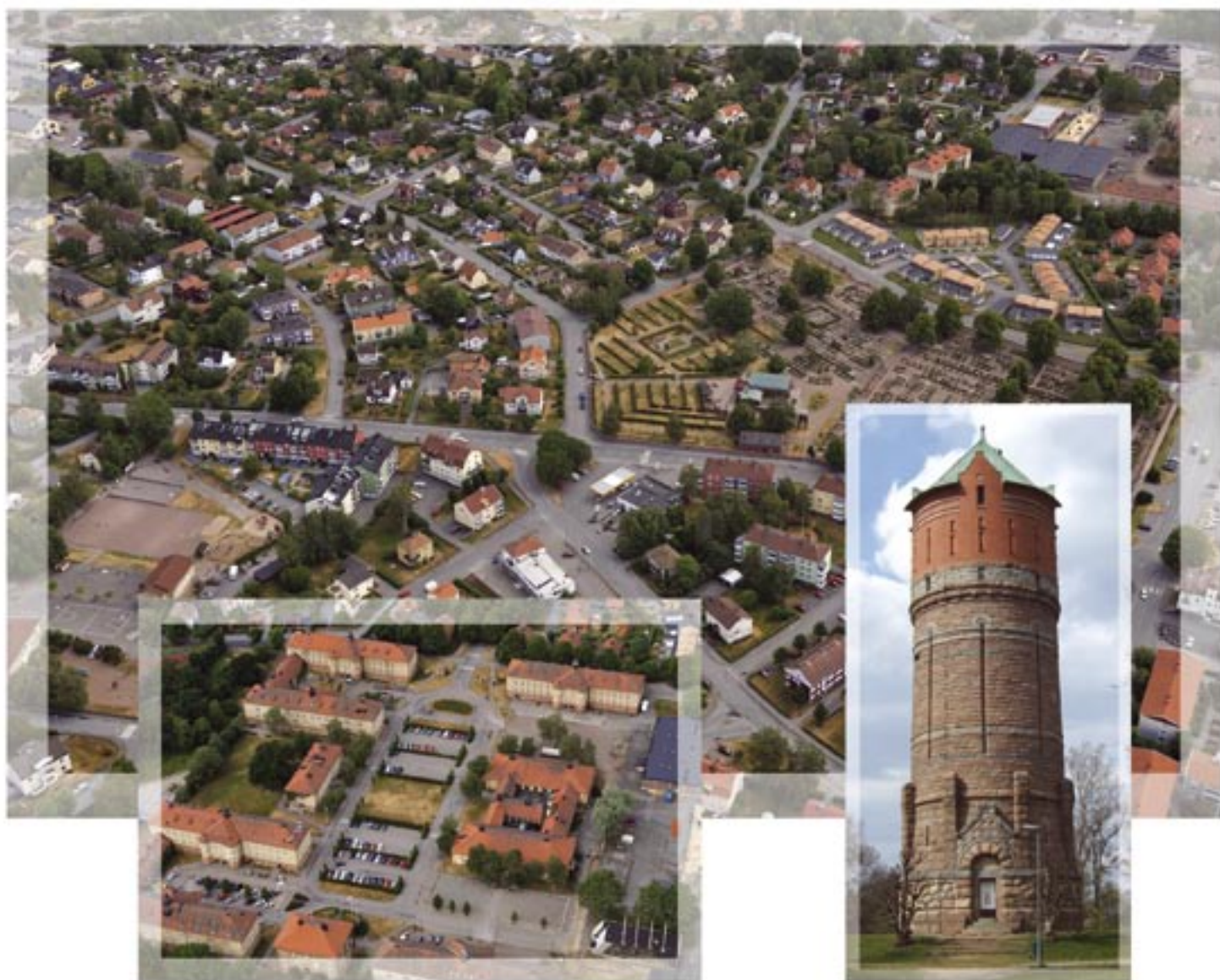
Kulturhistoriskt handlingsprogram för Eksjö stad i fyra delar

Programmet antaget av kommunfullmäktige 25 mars 2010

Byggnader och miljöer med högre kulturhistoriskt värde

Området utanför tullarna men inom riksintresseområdet

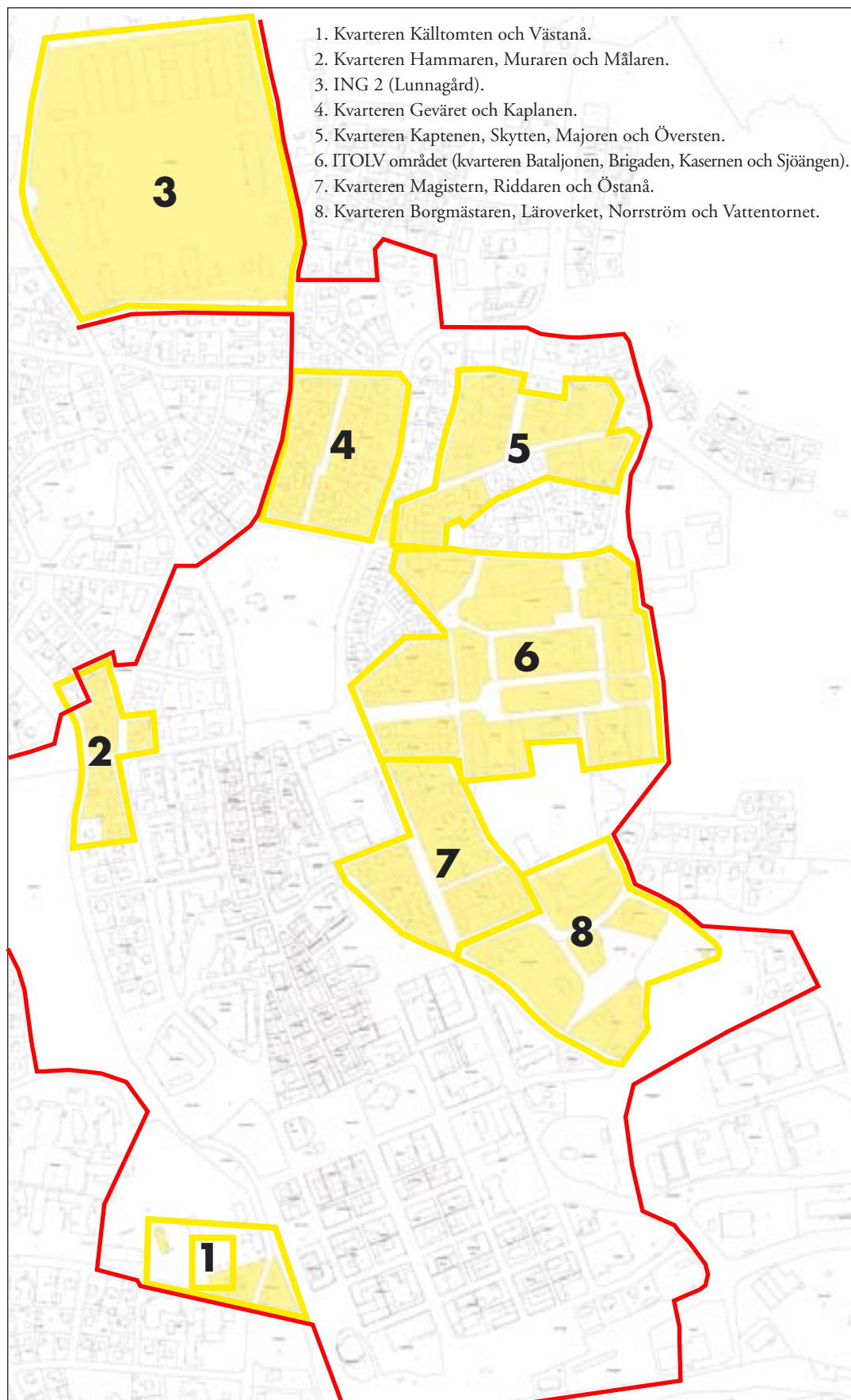
Kulturhistoriskt handlingsprogram för Eksjö stad i fyra delar

Programmet antaget av kommunfullmäktige 25 mars 2010

Innehåll

ÖVERSIKTSKARTA...	3
KORT OM YTTEROMRÅDENAS TILLKOMST	4
UTVALDA BYGGNADER OCH OMRÅDEN	6
OMRÅDE 1. OMFATTAR KVARTERET VÄSTANÅ	7
VÄSTANÅ 4	7
VÄSTANÅ 5	8
KÄLLTOMTEN	9
OMRÅDE 2. OMFATTAR KVARTEREN HAMMAREN, MURAREN OCH MÅLAREN	10
HAMMAREN 1, 2 OCH 3	10
MURAREN 1, 2 OCH 4	11
MÅLAREN 4	11
OMRÅDE 3. ING 2, LUNNAGÅRD	12-15
OMRÅDE 4. OMFATTAR KVARTEREN GEVÄRET OCH KAPLANEN	16-17
OMRÅDE 5. OMFATTAR KVARTEREN KAPTENEN, MAJOREN, SKYTTE OCH ÖVERSTEN	18-20
OMRÅDE 6. I TOLV – OMRÅDET. OMFATTAR KVARTEREN BATALJONEN, BRIGADEN, SJÖÄNGEN OCH KASERNEN	21
OMRÅDE 7. OMFATTAR KVARTEREN MAGISTERN, RIDDAREN OCH ÖSTANÅ	22
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET MAGISTERN	22
MAGISTERN 1	22
MAGISTERN 3 OCH 4	23
KVARTERET RIDDAREN	24
RIDDAREN 12	25-26
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET ÖSTANÅ	27
ÖSTANÅ 4	27
ÖSTANÅ 8 OCH 16	28
ÖSTANÅ 19 OCH 21	29
OMRÅDE 8. OMFATTAR KVARTEREN BORGMÄSTAREN, LÄROVERKET, NORRSTRÖM, UTTERN OCH VATTENTORNET	30
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET BORGMÄSTAREN	30
BORGMÄSTAREN 5	30
BORGMÄSTAREN 6 OCH 7	31
LÄROVERKET. ÖSTANÅSKOLAN	32
ÖVERGRIPANDE OM NORRSTRÖM OCH UTTERN	33
NORRSTRÖM 5 OCH 7, UTTERN 6	34
GAMLA VATTENTORNET	35-36

Röd linje markerar riksintresseområdet

Kort om ytterområdenas tillkomst

Sedan 1600-talet och fram till sekelskiftet 1900 var staden inte större än området mellan norra och södra tull- len, Västerlånggatan och Österlånggatan. Övrig bebyggelse utanför stadskärnan ska betecknas som mycket gles bebyggelse.

Foto från kyrktornet mot norr ca 1880-talet. Fotot visar att staden inte var större än stadskärnan, Gamla stan. Em

Tiden runt sekelskiftet 1900 var en omvälvande period. Den sociala misären hade nått en smärtgräns genom inflyttningen från landsbygden till tätorterna. Man hade dessutom kunnat påvisa ett samband mellan tuberkulos och svåra bostadsförhållanden. Trångboddheten var enorm. Som exempel bodde kring sekelskiftet i Brännerigården 52 personer och i det ännu mindre bostadshuset, som senare blev Kroons cykelaffär på Norra Storgatan, bodde 48 personer, allt enligt kyrkobokföringen. Industrisamhällets tekniska landvinningar öppnade nya möjligheter. För de större städerna utvidgades bland annat transportnäten och man kunde projektera bostadsområden längre ut från stadskärnorna. Detta skapade den nya "bostadsnormen" och de mindre städerna på landsorten var inte sena att ta efter. Det var ingen artskillnad på bostadsproblemen, bara en gradskillnad. Nu gällde det att bygga sunda, hälsosamma områden, befriade från sotiga verkstäder och bullrig industri. Tidigare hade bostäder blandats med arbetsplatser, så också i Gamla Stan i Eksjö. Som exempel låg bland annat en snickerifabrik i kv Snickaren, Wollfarts mekaniska verkstad på norr mitt emot Hemköp och Eksjö museum hade från begynnelsen varit garveri. Man ville bort från de kompakta stads- kvarteren, och så skapades både behovet av och begreppet Trädgårdsstad. Trädgårdsstadsrörelsen formulerades i begynnelsen av engelsmannen och uppfinnaren Ebenezer Howard, och ideologierna spred sig över hela Europa.

Kartbild från omkring 1918 som visar spridd bebyggelse runt stadskärnan

Den bärande tanken bakom trädgårdsstadsbegreppet var att förena stad och land till ett stadsmässigt boende med lantliga förtecken, helt enkelt ett eget hus med täppa. I praktiken innebar det en balansakt - att bygga lagom tätt, inte för glest så att stadskänslan gick förlorad men inte heller för kompakt. Man kan med fog säga att Eksjöns byggda ytterområden mellan tiden 1905-1925 har uppförts efter trädgårdsstadens ideologier. På i stort sett alla tomter har genom åren den lilla trädgårdstämpan blivit gräsmatta eller rabatt, men upplevelsen av ”stad i park” finns kvar och blir mest påtaglig inom kvarteren Kaptenen, Majoren, Översten och bebyggelsen väster om Ydrevägen i kvarteret Kaplanen.

Kring sekelskiftet och fram till 1930 var konsten och arkitekturen lika omvälvande. Man var helt enkelt trött

på det klassicistiska formspråket och lät sig inspireras av naturen. Stilen kom att utmärkas av ett böljande formspråk. Stilen kallades Jugend eller Art Nouveau. Samtidigt sökte man sig till hantverk och traditionell byggnadskonst vilket utmynnade i arkitekturstilen nationalromantik. Man sökte förebilder från bl. a. vikinga- och medeltiden. Fasaderna murades oftast i hårdbränt tegel och fönstren gjordes småspröjsade. Med de nationalromantiska strömningarna följde starten av fornminnesföreningarna, hembygdsgårdarna och Skansen. In på 1920-talet kom ett avtagande intresse för Jugend och nationalromantik. Ytterligare ett arkitektoniskt formspråk, som kallades 20-talsklassicism kom att påverka vår yttre miljö. Förenklat uttryckt, återgick man till ”ordning och reda” och fasaderna formades efter klassicismens ideal.

Många byggnader har utformats med inslag av alla tre arkitekturstilarna eller också två av dem.

Utvalda byggnader eller områden

De utvalda inom områdena är exempel på trädgårdsstadens ideal och dess bebyggelse, samt att de är näst intill original sedan tillkomsten. Inom riksintresseområdet finns ytterligare byggnader, vilka ska tillmätas ett högre kulturhistoriskt värde, såsom exempelvis Dunderbacken 18 och 20 och Gräsmaden 1, 8 och 9, varför de flesta exteriors förändringarna inom riksintresseområdet, ska ske med hänsyn till bevarandeintressena.

Gräsmaden 1. 20-tals klassicism

Dunderbacken 18. 20-tals klassicism med inslag av jugend

Gräsmaden 8. Jugend med inslag av 20-tals klassicism

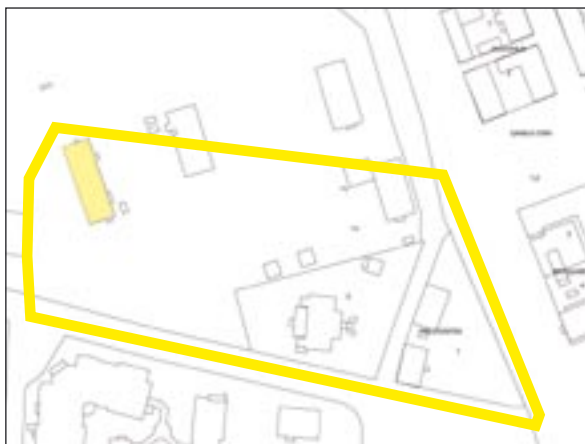
Dunderbacken 20. Jugend med inslag av nationalromantik och traditionell svensk panelarkitektur

Gräsmaden 9. 20-tals klassicism med inslag av traditionell svensk herrgårdsarkitektur

Område 1

Omfattar kvarteret Västanå

Fasad mot öster och norr

Fasader mot väster

Västanå 4

S.k. Gula villan

Historik

Byggnaden uppfördes sannolikt omkring 1785. Byggnaden är uppförd av timmer, och har genomgått en mångfald förändringar, såväl exteriört som interiört. Byggnaden var från begynnelsen uppförd för Kronobränneriets räkning. Byggnaden har varit, under tidigt 1800-tal, bostad åt bl. a. Georg Ulfsparré fram till 1865 (LH) Ulfsparré donerade fastigheten till lasarett. Från början hade byggnaden 20 sängar men 1880 övergick antalet vårdplatser till 35 stycken. I jämförelse med en tuschteckning från 1785 (Eksjö 1700-tal) med dagens utse-

ende så överensstämmer endast byggnadens huvudform, yttermått och takets utformning med skorstenar och takkupor samt ytterdörrarnas placering.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens yttre former och dess historia.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Byggnadens arkitektur, form och färgsättning.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Västana 5

F.d. Tingshuset

Fasad mot öster

Entrétrappa mot öster

Historik

Byggnaden uppfördes 1911 och invigdes som tingshus 1913. En omfattande ombyggnad genomfördes 1960 följt av flera mindre interiöra moderniseringar. Mot väster har det funnits en större envånings tillbyggnad, som inrymde tingsalen.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är troligen uppförd i någon form av resvirke, möjligen spontat. Takbeläggningen är lertegel. Fönster är i originalutförande på andra våningen och på vinden medan bottenvåningens är utbytta i sentida utseende och

konstruktion, men monterade i befintliga karmar. Ytterdörrar förefaller vara originalutförande. Huvudentrappan är original och monumental.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens exteriör, såsom dess huvudform, originalfönster, ytterdörrar och den magnifika entrétrappan.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Byggnadens exteriörer.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Källtomten

Fasad mot väster och söder

Historik

Ursprungsbyggnaden, den södra, uppfördes troligen under andra halvan av 1800-talet, möjligen omkring 1880. 1981 moderniserades byggnaden invändigt och omputsades exteriört. Putsarbetet utfördes med kulturhistoriska ambitioner. Nuvarande utseende överensstämmer sannolikt med det ursprungliga utseendet.

I samband med moderniseringen byttes samtliga fönster och nuvarande utseenden överensstämmer sannolikt med ursprungsfönstren, med undantag av materialdimensionerna. De nya fönstren monterades i befintliga karmar. Ytterdörren är sentida.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Den södra bostadsbyggnadens klassicistiska detaljer och arkitektoniska uppbyggnad.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Bostadsbyggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn.

- Invändiga förändringar.

Område 2

Omfattar kvarteren Hammaren, Muraren och Målaren

Hammaren 1, 2 och 3, Muraren 1, 2 och 4 samt Målaren 4

En- och flerbostadshus

Hammaren 1. Fasad mot öster och norr

Hammaren 2. Fasad mot öster och norr

Hammaren 3. Fasader mot söder och öster. Här har sannolikt fönstren blivit utbytta under 1940-50 talet

Bebyggelsen tillkom under 1920-30-talen och utgör en samlad grupp med ett kulturhistoriskt värde genom att de är fina exponenter från sin tids byggnadsideal, samt är exteriört förhållandevis intakta sedan tillkomsten.

För bevarande av helhetskaraktären i området är det betydelsefullt och kulturhistoriskt skyddsvärt att exteriöra förändringar sker med hänsyn till byggnadernas arkitektur i form och skala.

Muraren 1. Fasader mot söder och öster

Målaren 4. Fasader mot väster och söder

Muraren 2. Fasad mot öster

Muraren 4. Fasad mot öster

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Ovan specificerade byggnaders fasader vad avser byggnadernas arkitektur i form och skala.

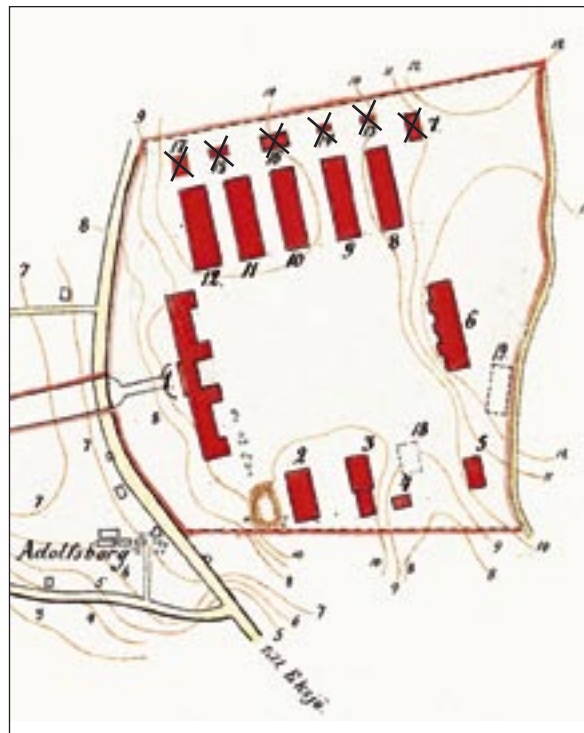
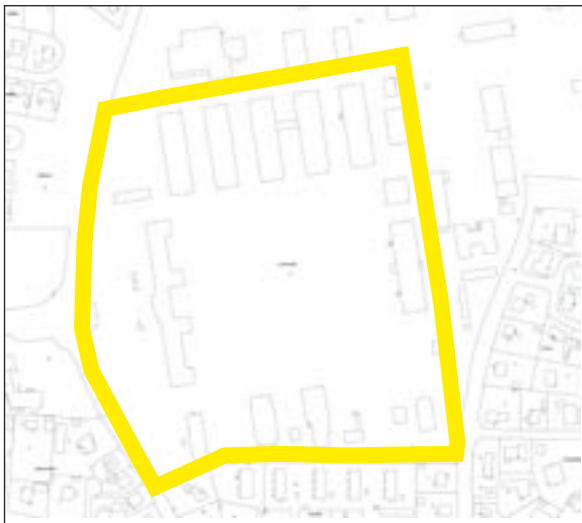
Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Område 3

ING 2, Lunnagård

Statligt byggnadsminne

Karta från 1905. De överkryssade byggnaderna, som i huvudsak varit avträde, gödselplatser och en vagnbod, är rivna

Kasernområdet, Göta ingenjöreregemente

Över området har upprättats ett vårdprogram 2005-2006. Nedan följer utdrag ur kap. 3 Värdebeskrivning - De kulturhistoriska värdena

Dokumentvärden

Dokumentvärden, dvs. värden som har betydelse för forskning och kunskap om historiska förhållanden.

Kaserngården

Äkthet

Trots de omfattande förändringar försvarsmakten genomgått under hela 1900-talet, och inte minst de olika truppförband som varit förlagda här, är området förvånansvärt ursprungligt från husarregementets tid. Området är äkta och autentiskt. Förvanskningarna är marginella.

Byggnadshistoriskt värde

Bebyggelseområdets värde utgörs framför allt av den samlade, homogena och ursprungliga bebyggelsemiljön med kanslihuskasern, ridhus, exercishus, stall, matinrättning och övriga byggnader runt kaserngården. Området, i huvudsak oförändrat sedan tillkomsten, är ett utmärkt typexempel för kavalleriets uppbyggnad.

Beträffande de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde hänvisas till byggnadsbeskrivningarna.

Den stora, obrutna kaserngården, den lilla garnisonsparken framför kanslihuskasernen och trädgårdsarrangemangen kring mässen och f.d. dansbanan har ett trädgårdshistoriskt värde som exempel på den speciella markplanering och trädgårdsarkitektur som fanns på de flesta av det tidiga 1900-talets kasernetablisement.

Socialhistoriskt värde

Husarmässen, med välbevarad interiör från början av 1900-talet i kanslihuskasernens mittparti, utgör ett typiskt exempel på de mässmiljöer där officerare till långt in på 1960-talet tillbringade en stor del av sin fritid.

Personhistoriskt värde

Bebyggelsemiljön ger bakgrund till de många personer,

Husarmässen

Garnisonsparken

som varit betydelsefulla eller intressanta för främst regementenas utveckling, men som också varit gestalter i stadens utveckling både genom politiska uppdrag och som kunskapsbärare.

Den siste chefen för husarregementet var översten och greven Gilbert Hamilton. Han blev senare personifierad på Svenska tobaks AB:s piptobakspaket under namnet Hamiltons blandning. Hamilton umgicks flitigt med stadens societet och beslutsfattare och har därigenom sannolikt bidragit till stadens utveckling.

Greven Gilbert Hamilton, känd bl.a. genom piptobaken Hamiltons blandning

Arkitekturhistoriskt värde

Den väl sammanhållna och förhållandevis intakta bebyggelsemiljön är ett utmärkt exempel på arméförvaltningens produktion under ledning av landets främsta kasernbyggnadsarkitekt Erik Josephson.

Militär- och försvarshistoriskt värde

Kasernområdet med sin struktur och sina byggnader har, i likhet med de övriga kasernerna som byggdes under samma tidsperiod, ett militärhistoriskt värde som exempel på de mycket omfattande åtgärder som vidtogs då man lämnade indelningsverket, skapat av Karl XI på 1680-talet med dess indelta soldater.

Införandet av den allmänna värnplikten innebar inte bara en ny rekryteringsmodell utan också ett helt annat utbildningssystem. Tidigare övades soldaterna mest på hemmaplan av sina officerare boende i bygden. I det nya systemet genomfördes all utbildning samlad på regementet. På grund av det frekventa nyttjandet kunde ändamålsenliga utbildningsanordningar byggas vilket säkerligen bidrog till en kvalitetshöjning av utbildningen.

Husarregementet och idag Eksjö garnison är de enda

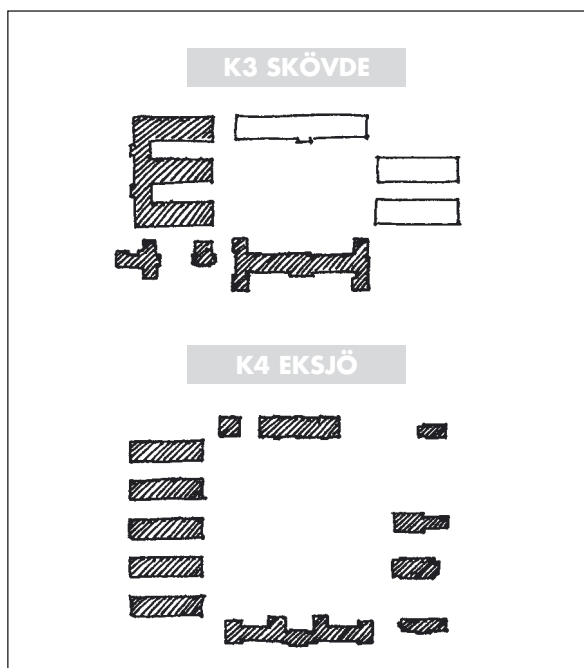
etablissemang i landet som haft tillgång till ett 400-årigt övningsområde i sin omedelbara närhet. Ränneslätt och kasernområdet utgör tillsammans en helhet. Byggnaderna på Ränneslätt är i vissa fall 50 år äldre än kasernrådets, vilket med stor sannolikhet tillsammans med den 400-åriga traditionen, bidragit till den militärhistoriska kontinuiteten och bevarandet av bebyggelsemiljön inom kasernområdet.

Samhällshistoriskt värde

Den militära verksamheten har sedan 1400-talet, på alla plan, levt i symbios med staden och dess invånare. Före kaserneringen av husarregementet var dock den militära verksamheten inte kontinuerlig. Husaretablissemanget var den egentliga startpunkten för Eksjö som garnisonsstad.

Oräkneliga är de militärer, oavsett grad, som suttit och sitter i stadens styrande nämnder och förvaltningar. Militärernas förmåga att leda och organisera har varit ovärderliga tillgångar inom föreningslivet i staden med omnejd.

Under militärmötena på Ränneslätt och under husarregementets dagar har de hundratusentals hästars gödsel blivit ett välkommet energitillskott på åkrar runt Eksjö. Under militärmötena och efter kaserneringen har tusentals beväringar handlat, ätit och druckit i och på Eksjös affärer, krogar och kaféer.

Efter 1901 års försvarsbeslut (härordning) fanns fyra husarregementen: K3 Skövde, K4 Eksjö, K5 Helsingborg och K7 Malmö (Kronprinsens husarer). K5 har upphört och byggnaderna används för civil verksamhet medan K7 är rivet. De ej streckmarkerade byggnaderna är rivna.

Upplevelsevärden

Upplevelsevärden, dvs. värden som är knutna till allmänhetens och militärernas upplevelser av området.

Autenticitetsvärde

På grund av att den ursprungliga bebyggelsen finns kvar i sin helhet och marginella förvanskningar tillkommit genom åren, upplevs kasernområdet påtagligt autentiskt.

Miljöskapande värde

Eksjö Garnison är väl integrerat i staden. En välkänd bebyggelsemiljö med klar och tydlig avgränsning mot omgivningen. Kanslihuskasernen, omgiven av stora träd, förmedlar en stark känsla av monumentalitet och står i stor kontrast mot stadens mera småskaliga bebyggelse. Kanslibyggnaden är till ytan en av kommunens största byggnader.

Värden knutna till kontinuitet, tradition och identitet

Att känna igen sig, ges möjlighet att återvända, låta byggnader statuera minnesbilder av kvalitéer, som är av värde inte enbart för stadens invånare i generationer utan även

för alla de som under ungdomsåren eller under delar av sina yrkesliv vistats på Eksjö garnison.

Sällsynthet/Representativt

Eksjö kasernområde är det enda kvarvarande i landet med en så väl sammanhållen och väl bevarad bebyggelsemiljö från hussarregementstiden.

Patina

Bebyggelseområdet har förvånansvärt mycket kvar av originalfasader, originaldetaljer och originalinredningar trots hundra års ombyggnader, försvarsbeslut och omstruktureringar.

Underhållet har varit ambitiöst, men trots detta finns mycket av tidens patina kvar på konstruktioner, fasader och detaljer.

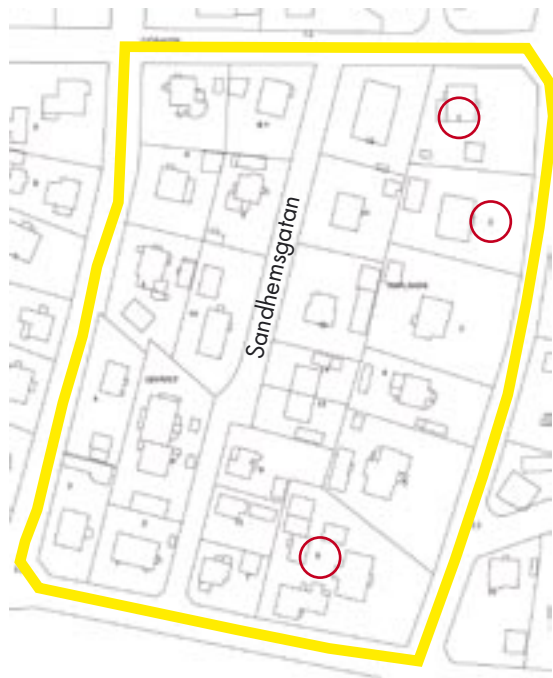
Till vänster bostadshus och till höger regementet

I bildens mitt byggnad 002 och till vänster kasernbyggnaden

Område 4

Omfattar kvarteren Geväret och Kaplanen

Den täta uthusbebyggelsen i kvarteret Kaplanen

Bostadshusens placering i förhållande till Ydrevägen i kvarteret Kaplanen

Den täta uthusbebyggelsen i kvarteret Kaplanen

Det karaktäristiska för området är att en del av bostadshusen ligger en bit in från gatan och uthusen ligger ihopträngda "rygg mot rygg" utefter den gemensamma tomtragränsen i nord-sydlig riktning. Det är inte osannolikt att gräsytorna mellan bostadshusen och Ydrevägen från begynnelsen varit avsedda som odlingsmark. Området innehåller några byggnader som är förhållandevis exteriört välbevarade sedan tillkomsten såsom Kaplanen 1, 2 och 6 markerade på kartan med röda ringar.

Uthusbebyggelse i kvarteret Geväret

Kulturhistoriskt skyddsvärt

- Byggnadernas originalfasader vad avser arkitektur, form och material.
- Att tomtmarken mellan bostadshusen och Ydrevägen förblir obebyggd.
- Att uthusen grupperas fortsättningsvis utefter de gemensamma tomtgränserna i nord-sydlig riktning.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Ovan markerade punkter.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Kaplanen 6. Fasad mot söder

Kaplanen 1. Fasad mot söder och öster

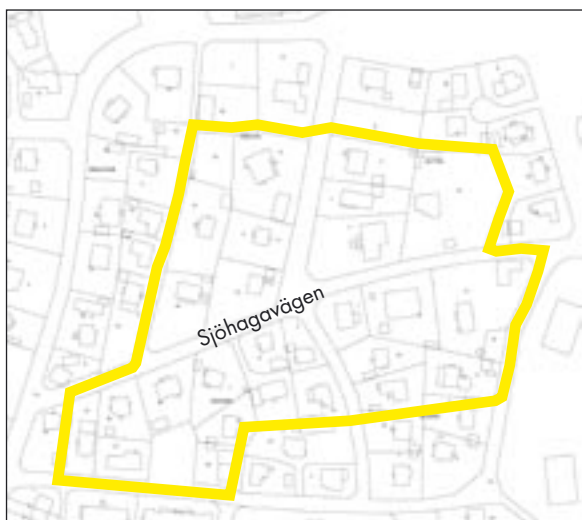
Kaplanen 6. Detalj av takfot

Kaplanen 2. Fasad mot söder och öster

Område 5

Omfattar kvarteren Kaptenen, Majoren, Skytten och Översten

Kaptenen 1. Nationalromantik

Hela området är typiskt för trädgårdsstadens ideal- ”hus i park” med tillgång till täppa för egna odlingar.

Byggnaderna inom området är överlag välbehållna sedan tillkomsten. En del tillbyggnader och moderniseringar förekommer, men dessa är gjorda med hänsyn till ursprungsbyggnadens formspråk. En del byggnader är som solitärer i området, och står som exempel för den tidens byggnadsideal. Dessa är Kaptenen 1 och 18, Majoren 2, Skytten 7 och 8 och Översten 4, 8 och 14.

Kaptenen 18. Nationalromantik med inslag av Jugend

Gatemark, vilken ger ett parkliknande intryck

Majoren 2. Jugend

Skytten 7. Jugend med inslag av 20-tals klassicism

Kulturhistoriskt skyddsvärt

- Byggnadernas originalfasader vad avser arkitektur, form och material, bibehålles eller åtgärdas med samma teknik, utseende och material.
- Att trädgårdsstadens ideal respekteras genom att utdöende träd och buskpartier återplanteras för att behålla upplevelsen av ”hus i park”.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Ovan markerade punkter.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Skytten 8. Sekelskiftets dekorationsstil kallades schweizerstil. Stilen började i mitten av 1800-talet i Schweiz. Stilen fick oftast ett orientaliskt inslag som kom till uttryck i hästskoformade bågar på gavlar och verandor. På Skytten 8 finns också inslag av nationalromantik

Översten 4, i huvudsak nationalromantik

Översten 8, 20-tals klassicism

Översten 14. 20-tals klassicism med inslag av Jugend

Område 6

I TOLV -området

Kvarteren Bataljonen, Brigaden, Sjöängen och Kasernen

För området har upprättats detaljplan 1996 med tillhörande detaljutformning och färgsättning för fastigheterna. Nedan följer utdrag av dessa anvisningar – Kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden.

DOKUMENTVÄRDEN, dvs värden som har betydelse för forskning och kunskap om historiska förhållanden:

A. SAMHÄLLSHISTORISKT VÄRDE

I12-området är ett välbevarat kasernområde, byggt omkring 1920 och i bruk som regemente under 75 år.

B. SOCIALHISTORISKT VÄRDE

75 årgångar värnpliktiga har utbildats av flera generationer befäl i en militär organisation som genomgått många förändringar.

C. PERSONHISTORISKT VÄRDE

Bebyggelsemiljön ger konkret bakgrund till de många personer, som varit betydelsefulla eller intressanta för främst regementets utveckling men som också varit gestalter i stadens utveckling.

D. ARKITEKTURHISTORISKT VÄRDE

En mycket välbevarad kasernmiljö som väl representerar kasernbyggandet för 75 år sedan. Med anknytning till avklingande nationalromantik är byggnaderna grupperade symmetriskt i klassisk militär monumentalitet. Byggnaderna är sparsmakat utformade med resning och skärpa i detaljutformning.

UPPLELSEVÄRDEN, d v s värden som är knutna till allmänhetens, kommuninnevänares eller besökarens upplevelser av I12-området.

E. MILJÖSKAPANDE VÄRDE

I12-området är väl integrerat i staden – en välkänd bebyggelsemiljö med klar och tydlig avgränsning mot omgivningen. Stora träd runt området förmedlar på ett vackert sätt övergången mot stadens mera småskaliga bebyggelse.

F. ARKITEKTONISKT VÄRDE

Bebyggelsen exemplifierar möjligheten att med klassiska material i relativt stora byggnader skapa balans i en måttfull skala. Omsorgsfull detaljutformning ger byggnaderna resning och specifik karaktär.

VÄRDEN KNUTNA TILL KONTINUITET, TRADITION OCH IDENTITET

Att känna igen sig, ges möjlighet att återvända, låta byggnader stimulera minnesbilder är kvalitéer, som är av värde inte enbart för eksjöbor i skilda generationer utan även för alla de som under viktiga ungdomsår eller under delar av sina yrkesliv vistats på I12.

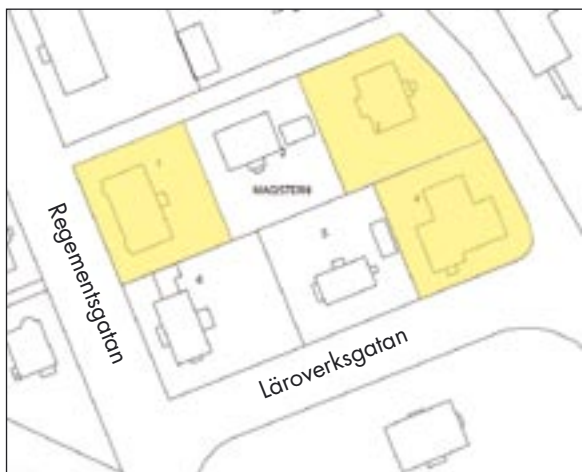
Som allmänt stöd för kommunens uppfattning om områdets kulturhistoriska värde kan tilläggas att kasernområdets bebyggelse idag framstår som mycket väl bevarad med få yttre förändringar sedan tillkomsten.

Se vidare vad gäller utformning av detaljer, färgsättning, markens utformning och möblering samt målsättningar för bevarandet i planprogrammet.

Område 7

Omfattar kvarteren **Magistern, Riddaren och Östanå**

Övergripande om kvarteret **Magistern**

Kvarteret började bebyggas under 1910-talet och var fullbyggt i mitten av 1930-talet. Byggnadsstilarna är typiska för tidsperioden – nationalromantik, 20-tals klassicism och med inslag av jugend.

En av kvarterets byggnader är byggnadsminne – Magistern 6 och är beskriven i del 2.

Byggnaderna i kvarteret är i stort sett original sedan tillkomsten, med få förändringar och inga förvanskningar.

Kvarteret är ett resultat av 1924 års slutliga stadsplan.

Samtliga byggnader inom kvarteret, har ett kulturhistoriskt värde genom sin ursprunglighet.

Exteriöra förändringar inom kvarteret bör utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Magistern 1 Flerbostadshus

Fasad mot väster och söder

Byggnaden torde, med hänsyn till dess arkitektur uppförts under 1910-talet i arkitekturstilen nationalromantik med inslag av jugend. Byggnaden är exteriört oförändrad. Typiskt för arkitekturperioden är förutom fönstren, de framträdande burspråken som omfattar båda bostadsplanen. Burspråken är som smycken på fasaden. Se Öst-anåskolan kv Läroverket 1.

Karaktäristiskt är också cirkelsegmentet över trapphuset, centriskt placerat på fasaden.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer, vad avser form, färg och skala..

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Magistern 3 Flerfamiljshus

Fasader mot söder och öster

Fasad mot väster

Byggnaden uppfördes 1931 i arkitekturstilen klassicism med inslag av jugend (cirkelsegmentet över mittpartiet). Den exteriöra färgsättningen ansluter till tillkomstidens arkitekturstil funktionalismen – vita och grå ytor, men knutmarkeringarna markerar klassicism. Byggnaden är välbevarad såväl exteriört som interiört, och har därför ett kulturhistoriskt värde. Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer, vad avser form, färg och skala.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Magistern 4

Fasad mot Läroverksgatan

Byggnaden uppfördes 1927 som församlingshem. Senare har lokalerna använts till Folkets hus och numera för dansundervisning. Arkitekturstilen är nationalromantik och är konsekvent genomförd med råhuggen granitsock-

el, rött fasadtegel, småspröjsade fönster, brant tak och robust entrédörr. Fasaden är original sedan tillkomsten. Interiört finns snickerier från tillkomsten. Byggnaden genomgick en omfattande ombyggnad 1944. Exteriört håller byggnaden byggnadsminnesklass.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnadens fasader, invändiga snickerier och dess ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör och interiör, vad avser ovan specificerade arkitektoniska detaljer.

Nivå 4 hänsyn

- Övriga invändiga förändringar.

Kvarteret Riddaren

Byggnad utefter Regementsgatan

Byggnader utefter Regementsgatan

Entré till byggnad i kvarteret. 20-tals klassicism

Byggnad utefter Regementsgatan

Historik

Bebyggelseområdet planades för bebyggelse genom stadsplan nr 2, vilken fastställdes år 1924. Området var obebyggt före 1924. Byggnaderna är i huvudsak uppförda av högre officerare, anställda hos Husarregementet eller det nyligen uppförda infanteriregementet.

Arkitektur - och byggnadsbeskrivning

Bebyggelsen har uppförts vid olika tidpunkter fram till 1970-talet, varför varje byggnad representerar sin tids arkitektstil. Byggnaderna är överlag i det närmaste oförändrade sedan tillkomsten. Kv. Riddaren 12 har tidigare varit på förslag att byggnadsminnesförklaras, men förslaget avslogs av Riksantikvarieämbetet. Byggnaden är ett ypperligt exempel på 1930-talets funktionalistiska villaarkitektur. Se sidan 25.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Alla byggnadernas originalutföranden bör bibehållas.

Skyddsnivåer

För byggnader tillkomna före 1970.

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Utvändiga förändringar

Nivå 4, hänsyn.

- Invändiga förändringar

Riddaren 12

Fördjupning

Fasad mot väster

Fasad mot söder och öster

Historik och byggnadsbeskrivning

Byggnaden kallades från början Villa Cairo. Byggnaden uppfördes 1933, efter ritningar av arkitekt Kjellberg, BORO-Hus-Landsbro Trävaru AB, för skogsinspektör Stenkil i Eksjö. Villan köptes 1959 av Brita och Conny Gustafsson. Villan finns avbildad i BORO-Hus katalog 1935 som ett positivt exempel på den nya tidens arkitektur.

Namnet Cairo anspelar tydligt på de sydeuropeiska arkitektinfluenser som varit förebilder för utformningen. Villan är uppförd i renodlad funktionalistisk stil genom en komposition av lådformade byggnadsvolymer. Stommen är i regelverk med plankväggar. Det har inte gått att fastställa att villa Cairo är ett monteringsfärdigt kataloghus, uppbyggt av förtillverkade moduler. Däremot är det troligt att byggnadsmaterial och detaljer varit förbearbetade i fabrik och att delar av den fasta inredningen såsom dörrar och köksinredning levererats färdiga från företaget, vilket var standard i Boro-hus byggsystem.

Efter att först ha planerats och ritats som enfamiljsvilla ändrades planerna under projekteringen varvid övervåningen byggdes större än på ursprungsritningen. Övre våningen beboddes av insp. Stenkils dotter med familj. 1959 byggdes villan om till enfamiljsbostad.

Taket är plåttäckt flackt sadeltak. Fasaden har dragits upp över sadeltakets nivå för att ge sken av att taket är platt. Via vattenkastare leds regnvatten genom utlopp en bit ner på fasaden och därefter vidare via stuprör till brunnar. Ursprungligen fanns inga stuprör utan endast vattenkastarna. Villan har en källarvåning. I markplanet finns en bostadsvåning och på andra våningen bostadsutrymmen samt en takterrass. Takterrassens golv är klätt med falsad plåt och täckt med trätrall. Den omges av en plåtinklädd sarg. Husets fasad är utförd i vit halvlät puts som inte är ursprunglig. Fönstren är asymmetriskt placerade i fasaden. Den utgörs av en- och flerlufts-fönster utan spröjsindelning målade i en blågrå nyans. Ursprungligen var fönstren bruna och fick sin nuvarande färg efter 1959. Entrédörren på östra sidan är panelklädd och nås via en betongtrappa. Dörren skyddas av ett mindre skärmtak. Längs villans västra långsida sträcker sig en stenlagd terrass. Vid södra fasaden finns en nerkörstramp till ett garage i källarplanet.

Interiört är den funktionalistiska stilen inte lika långt driven utan planlösningen har släktskap med det tidiga 1900-talets ideal. Planlösningen är i stort sett oförändrad. Interiören präglas av de moderniseringar som skett efter 1960. Köks- och serveringsrumsinredningen har tagits bort och de flesta ytskikt på väggar och tak har bytts ut. Nära nog samtliga rum har i början av 1960-talet för-

setts med stavparkett, vilket tidigare endast fanns i första våningens matsal och vardagsrum.

Runt villan och längs åkanten sträcker sig en stram trädgård vilken ansluter väl till arkitekturen, men som inte är ursprunglig. Den tidigare trädgården var uppbyggd med slingrande stenkantade gångar, häckar och bersåer samt stora odlingsytor utan gräsmattor. Dagens utformning har trädgården fått efter 1960.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Villa Cairo utgör ett tidigt, för Småland sällsynt, exempel på villabyggnad med exteriört väl uttalad funktionalistisk arkitektur. Det är tydligt att arkitekten hämtat inspiration från såväl internationella stilideal som från de villatyper som visades på Stockholmsutställningen 1930. Villa Cairo utgör också ett exempel på ett tidigt, om än ej representativt, kataloghus från en av Smålands första och största tillverkare av monteringsfärdiga hus.

Fasaderna på kv Riddaren 12 bör förbli intakta i färg och form.

Villa Cairo har därför ett stort kulturhistoriskt värde.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Utvändiga förändringar

Nivå 4, hänsyn.

- Invändiga förändringar

Källor

Skrivelse till Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet om förslag till byggnadsminnesförklaring 1993-06-23.

Länsstyrelsens beslut 1988-02-25.

Övergripande om kvarteret Östanå

Kvarteret har, som brukligt är, fått sitt namn efter läget öster om den betydelsefulla ån. Kvarteret började bebyggas under 1930-talet med två undantag, Östanå 16 och 21, se nedan. Kvarteret Östanå är ett resultat av 1924 års stadsplan och sannolikt också ett resultat av de båda regementenas etableringar. Flera byggnader inom kvarteret har smärre exteriöra förändringar sedan tillkomsten. En del byggnader har nyklassicistiska detaljer (1910-20-tal). Exteriöra förändringar på byggnaderna inom kvarteret bör utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Östanå 4

Fasad mot väster

Historik

Byggnaden uppfördes sannolikt 1924. Arkitekturstilen är utpräglad nationalromantik, både vad avser detaljer som färgsättning. Fasaderna förefaller vara original sedan tillkomsten.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens fasader såsom snickeridetalljer, material och färgsättning.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Hela byggnaden exteriört.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 8

Fasader mot öster och norr

Byggnaden uppfördes 1933 och har som helhet ett nyklassicistiskt utseende med ett sadeltak över entréer med kolonner i dorisk stil och entablementet utformat med tandsnitt.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens fasader.

Detalj av entré mot söder och norr

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 16

Fasad mot väster

Byggnaden har sannolikt uppförts under 1800-talets mitt. Sannolikt 1862. Uppfarten till fastigheten från staden gick troligen genom nuvarande Garvaregatan. Vägsträckningen är läsbar på Dukers karta från 1697. Med stor sannolikhet var fastigheten då bebyggd med en annan huvudbyggnad, möjligen den som ligger på kv Östanå 21, vilken i folkmun anses vara flyttad från annan plats. Nuvarande byggnad är exteriört välbevarad och har ett kulturhistoriskt värde. Fasaden förefaller vara original sedan tillkomsten, medan fönstren och dess foder förefaller vara sentida.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens fasader.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 19

Fasader mot norr och väster

Historik

Byggnaden uppfördes 1930. Arkitekturstilen är nyklassicism, både vad avser detaljer som färgsättning. Fasaderna förefaller vara original sedan tillkomsten.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 21

Fasad mot söder och öster

I folkmun har sagts, att denna byggnad är den ursprungliga i området och från 1600-1700 talet. Att den är gammal, står utom alla tvivel. Det finns dock inga kartor före 1924 som bekräftar byggnadens ålder på platsen. Det är inte omöjligt, att byggnaden flyttats hit.

Verandan mot öster är sentida. Byggnaden har genomgått flera ombyggnader genom åren. Vid fortsatta förändringar ska byggnadens ålderdomliga uppbyggnad vara ”rättesnöre”.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens exteriör, såsom form, skala och material.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

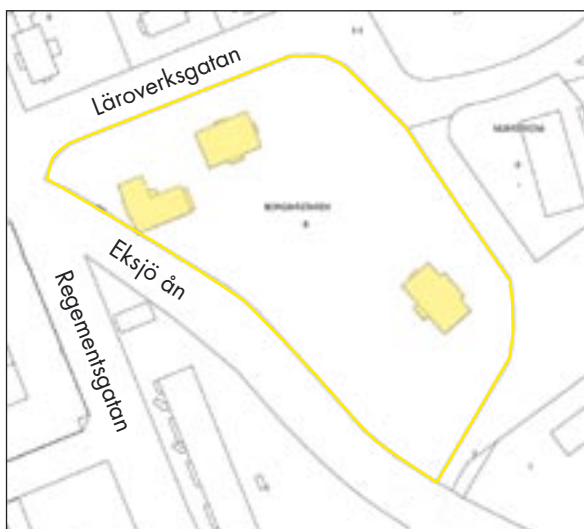
Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Område 8

Omfattar kvarteren Borgmästaren, Läroverket, Norrström, Uttern och Vattentornet

Övergripande om kvarteret Borgmästaren

Kvarteret är beläget i en naturskön sluttande terräng mot Eksjöån. Bebyggelsen utgörs av större friliggande villor på lummiga parkliknande tomter. Tomterna utgör ett luftigt inslag i stadsbilden.

Byggnaderna har tillkommit under perioden 1880-1920. Kvarteret är karaktäristiskt för sekelskiftets mera påkostade boendeideal med större friliggande villor. Byggnaderna har, vad som framgår nedan, ett kulturhistoriskt värde genom byggnadernas arkitektur och den parkliknande miljön kring byggnaderna. Exteriöra förändringar inom kvarteret bör därför utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Borgmästaren

Byggnad 1. Fasad mot öster och norr

Byggnaden har uppförts under senare delen av 1800-talet, troligen 1880 - 90. Arkitekturstilen är formad av bl.a arkitekten Charles Emil Löfvenskiöld under slutet av 1800-talet, avsedd för i första hand lantmannabyggnader. Stilen grundade sig på den genuina svenska byggnadstraditionen.

Byggnadens exteriör förefaller synnerligen ursprunglig, och utgör ett arkitekturhistoriskt tidsdokument, med

Fasad mot väster

sina konsekvent genomförda snickeridetaljer. Enda tillägget förefaller vara en mindre entré mot norr. Liknande exempel på denna arkitektur saknas i Eksjö stad, men finns i ett exempel utanför Eksjö, nämligen Skögle, väster om Mariannelund. Byggnaden började användas för deltidsförskola 1976. Byggnaden har varit f. d. borgmästarbostad, därav namnet på kvarteret.

Byggnad 2. Fasad mot norr och öster

Byggnaden uppfördes 1920 och kallas i folkmun för Sergelska villan, därför att en släkting till en av Sveriges stora skulptörer Jonas Tobias Sergel, har ägt och bott i huset. Byggnaden har blivit ombyggd genom åren. 1987 togs den i bruk för daghemsverksamhet.

Byggnad 3 Fasad mot söder och öster

Byggnaden uppfördes 1903 och kallades villa Solbacka. 1920 inköptes fastigheten för att bli rektorsbostad. Arkitekturstilen är utpräglad nationalromantik, med stock- och fjällpanel som fasadbeklädnad. Byggnaden genomgick omfattande ombyggnad under 1950-talet. Byggnaden började användas som daghem 1984.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnad 1 och 3 håller exteriört byggnadsminnesklass, med undantag av tilläggen.

Trots de exteriöra förändringarna på byggnad 2, samverkar upplevelsemässigt de tre byggnaderna exteriört. De är sprungna ur en expansiv och turbulent period i svensk byggnadshistoria, som resulterade i snabba kulturella svängningar mellan tre konstarter – jugend, nationalromantik och nyklassicism. Ibland förekommer det att några av dessa stilarter uppträder tillsammans på samma byggnad (kanslibyggnaden Ing 2). Byggnaderna i Borgmästaren är exempel på två av stilperioderna.

Byggnaderna har därför gemensamt ett kulturhistoriskt värde.

Exteriöra förändringar på miljön inom kvarteret bör utföras med hänsyn till miljön och byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

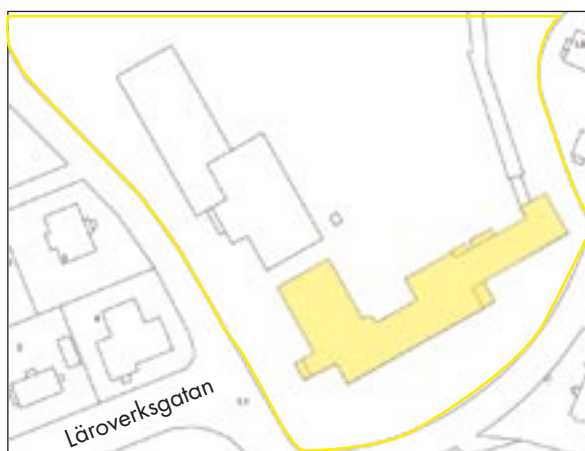
- Byggnadernas arkitektoniska uppbyggnad.
- Den omgivande parkliknande miljön.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Läroverket

Östanåskolan

Fasader mot väster och söder

Historik och arkitektur

Byggnaden ritades av arkitekt August Atterström, Jönköping och uppfördes 1910-12 i arkitekturstilen nationalromantik, med småspröjsade fönster och markerad bottenvåning. Burspråket på södra fasaden är ett typiskt nationalromantiskt inslag. Det sitter på fasaden som ett smycke. Ursprungsbyggnaden byggdes till åt öster 1931 och tillbyggnaden ritades av arkitekten Johan Åkerlund. 1961 gjordes ytterligare en tillbyggnad mot norr. Tillbyggnaderna har ritats med hänsyn till ursprungsbyggnadens arkitektur, utan att bli pastischer.

Fasaden mot söder har inläggningar av kalksten under fönster och som hörnmarkeringar på tornet. Under fasadrenoveringen på 1970-80-talet frilades kalkstenen, vilka under tidigare underhållsåtgärder blivit osynliga, men som från början var avsedda att synas. Fönstren har bytts ut utmed alla fasaderna, men fönsterbytena har gjorts på ett antikvariskt godtagbart sätt, vilket inte påverkar byggnadens kulturhistoriska värde. Ytterdörrar är original sedan tillkomsten. Interiört har byggnaden, i sitt ursprungsförande, kvar mycket av sina ursprungliga snickerier.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens exteriör och interiör har ett högt kulturhistoriskt värde.

Skydds nivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Hela byggnadens exteriör och interiör.

Huvudentrén med originaldörrar. Mittpelaren utgörs av en massiv kalkstenspelare

Burspråket på fasaden mot söder

Norrström och Uttern

Övergripande

Båda kvarteren består av friliggande sekelskiftesvillor i parkliknande miljö utefter Eksjöån. Ursprungsbebyggelsen inom kvarteret har ett kulturhistoriskt värde, genom att den är förhållandevis intakt sedan tillkomsten. Byggnaderna är, trots tillbyggnaderna på Norrström 7, synnerligen välbevarade, och utmärkta representanter i respektive arkitektoniska stilar. Bebyggelsemiljön ger intrycket – byggnader i park. Byggnaderna utefter åkanten har stor miljöskapande betydelse.

För området Norrström har upprättats en fördjupad översiktsplan, antagen av fullmäktige 24 augusti 1995. Området är reserverat för kulturell och allmän verksamhet.

Byggnaderna utefter Eksjö ån. Fasader mot öster

Byggnaderna utefter Eksjö ån. Fasader mot öster

Norrström 5

Fasader mot nordväst och söder

Byggnaden uppfördes 1920 i nationalromantisk stil, vilken genomförts konsekvent, med fina arkitektoniska detaljer i verandan och takkupor. Byggnaden är exteriört i original från 1920, med undantag av färgsättningen. Byggnaden renoverades interiört 1987.

Norrström 7

Fasader mot nordväst och sydväst

Byggnaden uppfördes sannolikt på sent 1800-tal. Den tillbyggdes 1897 och erhöll ett trapptorn 1910. Uthuset uppfördes 1923. Byggnaden renoverades invändigt 1952.

Uttern 6

Fasader mot nordväst och sydväst

Byggnaden har troligen uppförts under tidigt 1900-tal i arkitekturstilen jugend. Fasaderna förefaller intakta sedan tillkomsten.

Skyddsnivåer

Kv. Norrström och kv. Uttern

Nivå 3, medveten hänsyn

- Förändringar på byggnadernas exteriörer och omslutande miljöer, ska göras med hänsyn till ursprungsmiljön och byggnadernas form, färg och skala.
- Bebyggelsen utefter åkanten ska om möjligt bibehållas. Förändringar ska ske med hänsyn till ursprungsbebyggelsens färg, form och skala.

Om förändringar i miljön ska tillåtas ska förändringarna vara betydelsefulla för staden och kommunen och avsedda för kulturell eller annan allmän verksamhet, enligt fullmäktigebeslut 950824

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Gamla vattentornet

Historik

Byggnaden uppfördes 1896-97 och arkitekt var Ernst Tornulf. Den är uppförd i nationalromantisk anda av stenkvarrar med grovhuggen sockel i granit. Byggnaden upphörde som stadens vattentorn 1982. Kring tornet har anlagts en park. Trädgårdsdirektören vid Sveriges Statsbanor trädgårdsarkitekten Agathon Sundius har ritat parken.

Arkitekturbeskrivning

Byggnaden är uppförd i arkitekturstilen nationalromantik. Kring sekelskiftet 1900 kommer en reaktion mot den eklekticistiska stilen. Man sökte sina förebilder i äldre svensk arkitektur. De tekniska verken kläddes oftast i en medeltidsdräkt. Man ville betona byggnadernas stora betydelse för invånarna samt gav byggnaderna en upplevelse av den medeltida borgens stabilitet mot yttre påverkan.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde. Byggnaden har byggnadsminnesklass. Byggnaden har varsamhetsbestämmelser i detaljplan, med särskilda krav på kvalificerad hänsyn.

Fasad mot söder

Dokumentsvärden

Arkitekturhistoriskt värde

Det sena 1800-talets arkitektur karaktäriseras av att man använde stilelement från olika tidsperioder. De tekniska verken kläddes ofta i medeltidsdräkt och byggnadsmaterialen togs oftast från platsen. Eksjö gamla vattentorn är ett utmärkt exempel på denna arkitekturtyp. Graniten hämtades från trakten runt Eksjö. Byggnaden är oförändrad sedan tillkomsten.

Samhällshistoriskt värde

Byggnaden står som ett monument över den samhällsutveckling som blev ett resultat av industrialismens utveckling under 1800-talets andra hälft. Perioden var det moderna samhällets födelse genom att våra byggnader fick rinnande vatten, elektricitet och avloppssystem.

Byggnadsteknikhistoriskt värde

Byggnaden är uppförd i en beundransvärd hantverksteknik i granit och tegel, som gör den tidlös. Byggnaden upplevs som om den kan stå i evinnerliga tider.

Upplevelsevärden

Arkitektoniskt värde

Byggnaden är formad med känsla för helheten och detaljerna. Byggnaden upplevs som en ointaglig fästning. Byggnaden med sin tunga storstenssockel, kontreforer och tornbyggnad i kvadersten, ger den en stark känsla av att verkligen kunna bära den cistern som innehöll stadens viktigaste ämne för överlevnad – vårt dricksvatten. Överbyggnaden runt cisternen är utförd i tegel med en välformad mönstermurning.

Förstärkande värden

Kvalitet

Genom valet av byggnadsmaterial och det beundransvärda hantverket har byggnaden inte påverkats av de hittillsvarande 100 åren. Byggnaden har inte erfordrat något underhåll.

Sällsynthet

Detta vattentorn finns bara i ett exemplar.

Skyddsnivåer

Nivå 2, kvalificerad hänsyn

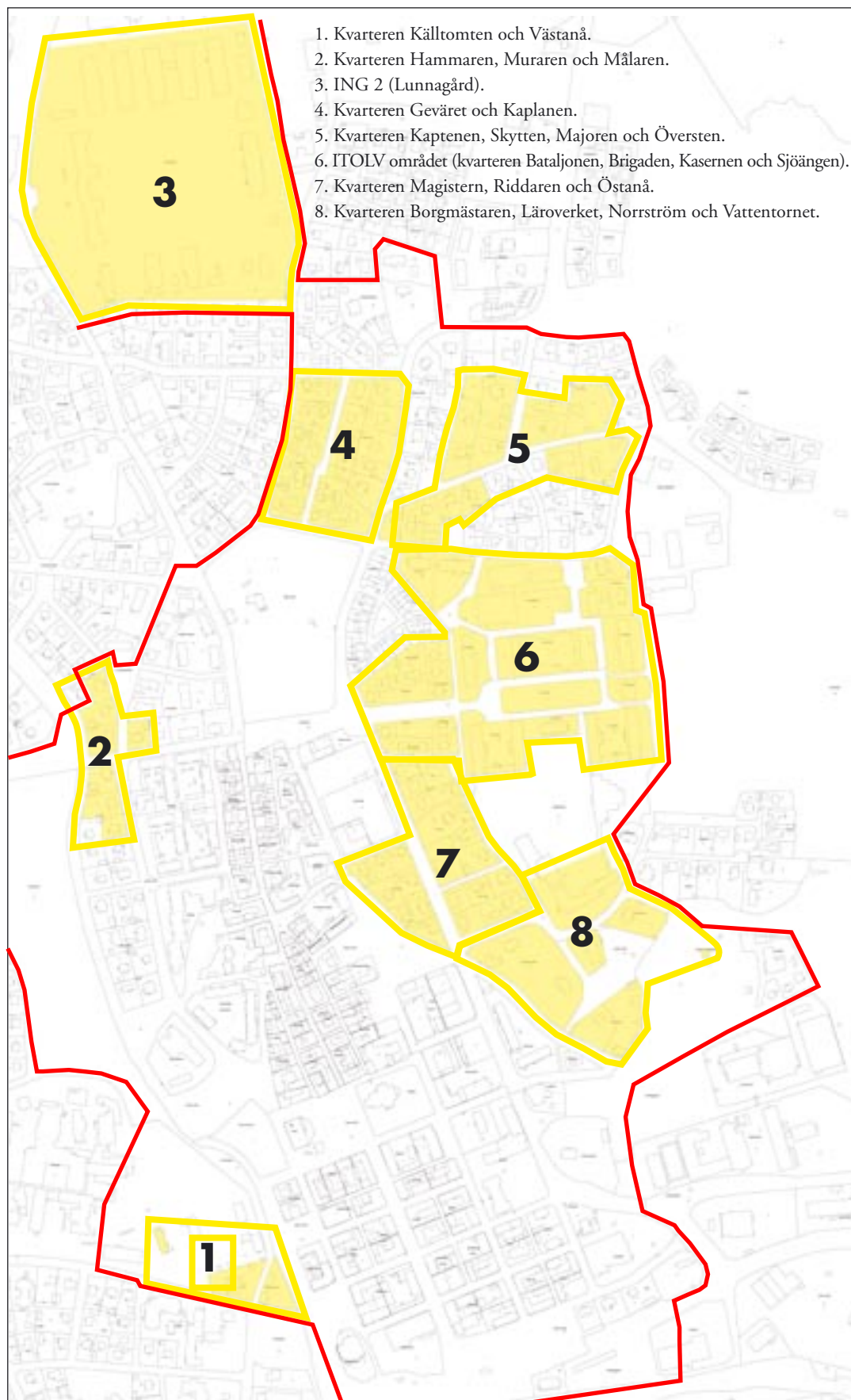
- Med anledning av q-beteckningen i detaljplan och varsamhetsbestämmelserna är skyddsnivån för exteriöra förändringar att jämföra med byggnadsminnesklass.

Nivå 3, medveten hänsyn

- Invändiga förändringar.

Innehåll

ÖVERSIKTSKARTA...	3
KORT OM YTTEROMRÅDENAS TILLKOMST	4
UTVALDA BYGGNADER OCH OMRÅDEN	6
OMRÅDE 1. OMFATTAR KVARTERET VÄSTANÅ	7
VÄSTANÅ 4	7
VÄSTANÅ 5	8
KÄLLTOMTEN	9
OMRÅDE 2. OMFATTAR KVARTEREN HAMMAREN, MURAREN OCH MÅLAREN	10
HAMMAREN 1, 2 OCH 3	10
MURAREN 1, 2 OCH 4	11
MÅLAREN 4	11
OMRÅDE 3. ING 2, LUNNAGÅRD	12-15
OMRÅDE 4. OMFATTAR KVARTEREN GEVÄRET OCH KAPLANEN	16-17
OMRÅDE 5. OMFATTAR KVARTEREN KAPTENEN, MAJOREN, SKYTTE OCH ÖVERSTEN	18-20
OMRÅDE 6. I TOLV – OMRÅDET. OMFATTAR KVARTEREN BATALJONEN, BRIGADEN, SJOÄNGEN OCH KASERNEN	21
OMRÅDE 7. OMFATTAR KVARTEREN MAGISTERN, RIDDAREN OCH ÖSTANÅ	22
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET MAGISTERN	22
MAGISTERN 1	22
MAGISTERN 3 OCH 4	23
KVARTERET RIDDAREN	24
RIDDAREN 12	25-26
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET ÖSTANÅ	27
ÖSTANÅ 4	27
ÖSTANÅ 8 OCH 16	28
ÖSTANÅ 19 OCH 21	29
OMRÅDE 8. OMFATTAR KVARTEREN BORGMÄSTAREN, LÄROVERKET, NORRSTRÖM, UTTERN OCH VATTENTORNET	30
ÖVERGRIPANDE OM KVARTERET BORGMÄSTAREN	30
BORGMÄSTAREN 5	30
BORGMÄSTAREN 6 OCH 7	31
LÄROVERKET. ÖSTANÅSKOLAN	32
ÖVERGRIPANDE OM NORRSTRÖM OCH UTTERN	33
NORRSTRÖM 5 OCH 7, UTTERN 6	34
GAMLA VATTENTORNET	35-36

Röd linje markerar riksintresseområdet

Kort om ytterområdenas tillkomst

Sedan 1600-talet och fram till sekelskiftet 1900 var staden inte större än området mellan norra och södra tull- len, Västerlånggatan och Österlånggatan. Övrig bebyg- gelse utanför stadskärnan ska betecknas som mycket gles bebyggelse.

Foto från kyrktornet mot norr ca 1880-talet. Fotot visar att staden inte var större än stadskärnan, Gamla stan. Em

Tiden runt sekelskiftet 1900 var en omvälvande period. Den sociala misären hade nått en smärtgräns genom in- flyttningen från landsbygden till tätorterna. Man hade dessutom kunnat påvisa ett samband mellan tuberku- los och svåra bostadsförhållanden. Trångboddheten var enorm. Som exempel bodde kring sekelskiftet i Bränneri- gården 52 personer och i det ännu mindre bostadshuset, som senare blev Kroons cykelaffär på Norra Storgatan, bodde 48 personer, allt enligt kyrkobokföringen. Indu- strisamhällets tekniska landvinningar öppnade nya möj- ligheter. För de större städerna utvidgades bland annat transportnäten och man kunde projektera bostadsområ- den längre ut från stadskärnorna. Detta skapade den nya ”bostadsnormen” och de mindre städerna på landsorten var inte sena att ta efter. Det var ingen artskillnad på bo- stadsproblemen, bara en gradskillnad. Nu gällde det att bygga sunda, hälsosamma områden, befriade från sotiga verkstäder och bullrig industri. Tidigare hade bostäder blandats med arbetsplatser, så också i Gamla Stan i Ek- sjö. Som exempel låg bland annat en snickerifabrik i kv Snickaren, Wollfarts mekaniska verkstad på norr mitt emot Hemköp och Eksjö museum hade från begynnel- sen varit garveri. Man ville bort från de kompakta stads- kvarteren, och så skapades både behovet av och begrep- pet Trädgårdsstad. Trädgårdsstadsrörelsen formulerades i begynnelsen av engelsmannen och uppfinnaren Ebenezer Howard, och ideologierna spred sig över hela Europa.

Kartbild från omkring 1918 som visar spridd bebyggelse runt stadskärnan

Den bärande tanken bakom trädgårdsstadsbegreppet var att förena stad och land till ett stadsmässigt boende med lantliga förtecken, helt enkelt ett eget hus med täppa. I praktiken innebar det en balansakt - att bygga lagom tätt, inte för glest så att stadskänslan gick förlorad men inte heller för kompakt. Man kan med fog säga att Eksjöns byggda ytterområden mellan tiden 1905-1925 har uppförts efter trädgårdsstadens ideologier. På i stort sett alla tomter har genom åren den lilla trädgårdstämpan blivit gräsmatta eller rabatt, men upplevelsen av ”stad i park” finns kvar och blir mest påtaglig inom kvarteren Kaptenen, Majoren, Översten och bebyggelsen väster om Ydrevägen i kvarteret Kaplanen.

Kring sekelskiftet och fram till 1930 var konsten och arkitekturen lika omvälvande. Man var helt enkelt trött

på det klassicistiska formspråket och lät sig inspireras av naturen. Stilen kom att utmärkas av ett böljande formspråk. Stilen kallades Jugend eller Art Nouveau. Samtidigt sökte man sig till hantverk och traditionell byggnadskonst vilket utmynnade i arkitekturstilen nationalromantik. Man sökte förebilder från bl. a. vikinga- och medeltiden. Fasaderna murades oftast i hårdbränt tegel och fönstren gjordes småspröjsade. Med de nationalromantiska strömningarna följde starten av fornminnesföreningarna, hembygdsgårdarna och Skansen. In på 1920-talet kom ett avtagande intresse för Jugend och nationalromantik. Ytterligare ett arkitektoniskt formspråk, som kallades 20-talsklassicism kom att påverka vår yttre miljö. Förenklat uttryckt, återgick man till ”ordning och reda” och fasaderna formades efter klassicismens ideal.

Många byggnader har utformats med inslag av alla tre arkitekturstilarna eller också två av dem.

Utvalda byggnader eller områden

De utvalda inom områdena är exempel på trädgårdsstadens ideal och dess bebyggelse, samt att de är näst intill original sedan tillkomsten. Inom riksintresseområdet finns ytterligare byggnader, vilka ska tillmätas ett högre kulturhistoriskt värde, såsom exempelvis Dunderbacken 18 och 20 och Gräsmaden 1, 8 och 9, varför de flesta exteröra förändringarna inom riksintresseområdet, ska ske med hänsyn till bevarandeintressena.

Gräsmaden 1. 20-tals klassicism

Dunderbacken 18. 20-tals klassicism med inslag av jugend

Gräsmaden 8. Jugend med inslag av 20-tals klassicism

Dunderbacken 20. Jugend med inslag av nationalromantik och traditionell svensk panelarkitektur

Gräsmaden 9. 20-tals klassicism med inslag av traditionell svensk herrgårdsarkitektur

Område 1

Omfattar kvarteret Västanå

Fasad mot öster och norr

Fasader mot väster

Västanå 4

S.k. Gula villan

Historik

Byggnaden uppfördes sannolikt omkring 1785. Byggnaden är uppförd av timmer, och har genomgått en mångfald förändringar, såväl exteriört som interiört. Byggnaden var från begynnelsen uppförd för Kronobränneriets räkning. Byggnaden har varit, under tidigt 1800-tal, bostad åt bl. a. Georg Ulfsparré fram till 1865 (LH) Ulfsparré donerade fastigheten till lasarett. Från början hade byggnaden 20 sängar men 1880 övergick antalet vårdplatser till 35 stycken. I jämförelse med en tuschteckning från 1785 (Eksjö 1700-tal) med dagens utse-

ende så överensstämmer endast byggnadens huvudform, yttermått och takets utformning med skorstenar och takkupor samt ytterdörrarnas placering.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens yttre former och dess historia.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Byggnadens arkitektur, form och färgsättning.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Västana 5

F.d. Tingshuset

Fasad mot öster

Entrétrappa mot öster

Historik

Byggnaden uppfördes 1911 och invigdes som tingshus 1913. En omfattande ombyggnad genomfördes 1960 följt av flera mindre interiöra moderniseringar. Mot väster har det funnits en större envånings tillbyggnad, som inrymde tingsalen.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är troligen uppförd i någon form av resvirke, möjligen spontat. Takbeläggningen är lertegel. Fönster är i originalutförande på andra våningen och på vinden medan bottenvåningens är utbytta i sentida utseende och

konstruktion, men monterade i befintliga karmar. Ytterdörrar förefaller vara originalutförande. Huvudentrérappan är original och monumental.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens exteriör, såsom dess huvudform, originalfönster, ytterdörrar och den magnifika entrétrappan.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Byggnadens exteriörer.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Källtomten

Fasad mot väster och söder

Historik

Ursprungsbyggnaden, den södra, uppfördes troligen under andra halvan av 1800-talet, möjligen omkring 1880. 1981 moderniserades byggnaden invändigt och omputsades exteriört. Putsarbetet utfördes med kulturhistoriska ambitioner. Nuvarande utseende överensstämmer sannolikt med det ursprungliga utseendet.

I samband med moderniseringen byttes samtliga fönster och nuvarande utseenden överensstämmer sannolikt med ursprungsfönstren, med undantag av materialdimensionerna. De nya fönstren monterades i befintliga karmar. Ytterdörren är sentida.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Den södra bostadsbyggnadens klassicistiska detaljer och arkitektoniska uppbyggnad.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Bostadsbyggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn.

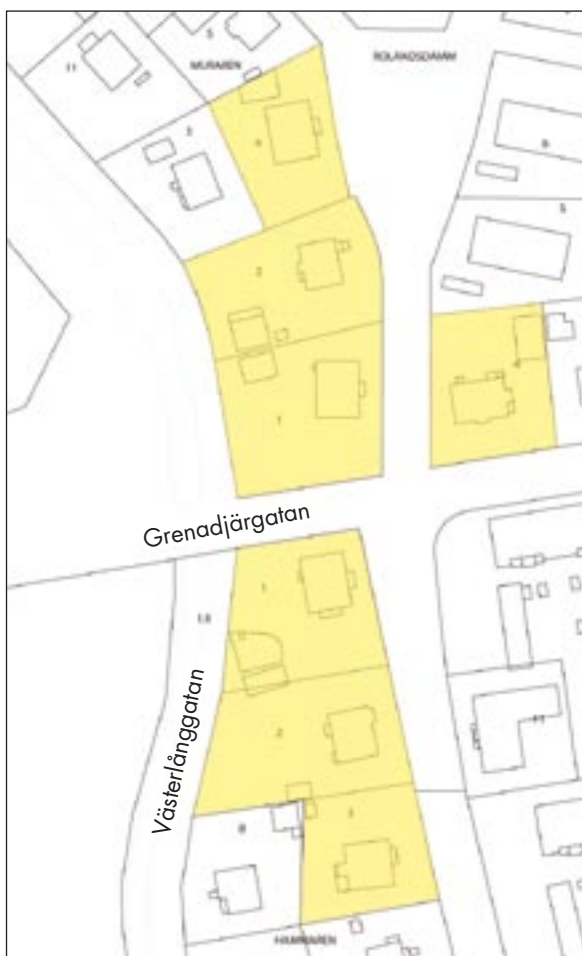
- Invändiga förändringar.

Område 2

Omfattar kvarteren Hammaren, Muraren och Målaren

Hammaren 1, 2 och 3, Muraren 1, 2 och 4 samt Målaren 4

En- och flerbostadshus

Hammaren 1. Fasad mot öster och norr

Hammaren 2. Fasad mot öster och norr

Hammaren 3. Fasader mot söder och öster. Här har sannolikt fönstren blivit utbytta under 1940-50 talet

Bebyggelsen tillkom under 1920-30-talen och utgör en samlad grupp med ett kulturhistoriskt värde genom att de är fina exponenter från sin tids byggnadsideal, samt är exteriört förhållandevis intakta sedan tillkomsten.

För bevarande av helhetskaraktären i området är det betydelsefullt och kulturhistoriskt skyddsvärt att exteriöra förändringar sker med hänsyn till byggnadernas arkitektur i form och skala.

Muraren 1. Fasader mot söder och öster

Målaren 4. Fasader mot väster och söder

Muraren 2. Fasad mot öster

Muraren 4. Fasad mot öster

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Ovan specificerade byggnaders fasader vad avser byggnadernas arkitektur i form och skala.

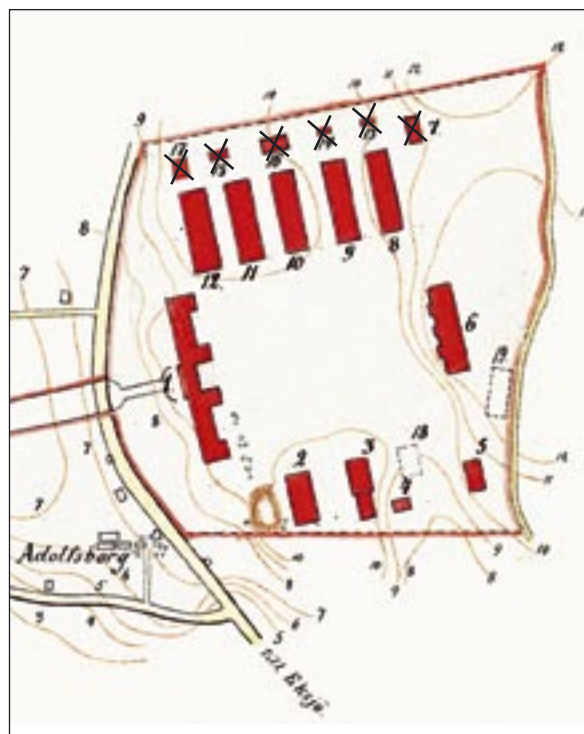
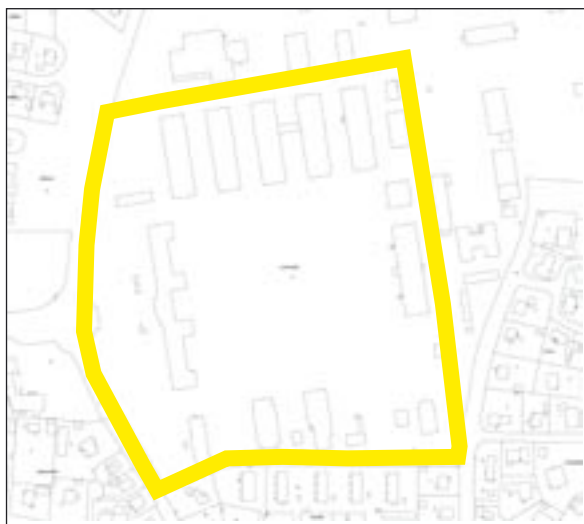
Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Område 3

ING 2, Lunnagård

Statligt byggnadsminne

Karta från 1905. De överkryssade byggnaderna, som i huvudsak varit avträde, gödselplatser och en vagnbod, är rivna

Kasernområdet, Göta ingenjöreregemente

Över området har upprättats ett vårdprogram 2005-2006. Nedan följer utdrag ur kap. 3 Värdebeskrivning
- De kulturhistoriska värdena

Dokumentvärden

Dokumentvärden, dvs. värden som har betydelse för forskning och kunskap om historiska förhållanden.

Kaserngården

Äkthet

Trots de omfattande förändringar försvarsmakten genomgått under hela 1900-talet, och inte minst de olika truppförband som varit förlagda här, är området förvånansvärt ursprungligt från husarregementets tid. Området är äkta och autentiskt. Förvanskningarna är marginella.

Byggnadshistoriskt värde

Bebyggelseområdets värde utgörs framför allt av den samlade, homogena och ursprungliga bebyggelsemiljön med kanslihuskasern, ridhus, exercishus, stall, matinrättning och övriga byggnader runt kaserngården. Området, i huvudsak oförändrat sedan tillkomsten, är ett utmärkt typexempel för kavalleriets uppbyggnad.

Beträffande de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde hänvisas till byggnadsbeskrivningarna.

Den stora, obrutna kaserngården, den lilla garnisonsparken framför kanslihuskasernen och trädgårdsarrangemangen kring mässen och f.d. dansbanan har ett trädgårdshistoriskt värde som exempel på den speciella markplanering och trädgårdsarkitektur som fanns på de flesta av det tidiga 1900-talets kasernetablisement.

Socialhistoriskt värde

Husarmässen, med välbevarad interiör från början av 1900-talet i kanslihuskasernens mittparti, utgör ett typiskt exempel på de mässmiljöer där officerare till långt in på 1960-talet tillbringade en stor del av sin fritid.

Personhistoriskt värde

Bebyggelsemiljön ger bakgrund till de många personer,

Husarmässen

Garnisonsparken

som varit betydelsefulla eller intressanta för främst regementenas utveckling, men som också varit gestalter i stadens utveckling både genom politiska uppdrag och som kunskapsbärare.

Den siste chefen för husarregementet var översten och greven Gilbert Hamilton. Han blev senare personifierad på Svenska tobaks AB:s piptobakspaket under namnet Hamiltons blandning. Hamilton umgicks flitigt med stadens societet och beslutsfattare och har därigenom sannolikt bidragit till stadens utveckling.

Greven Gilbert Hamilton, känd bl.a. genom piptobaken Hamiltons blandning

Arkitekturhistoriskt värde

Den väl sammanhållna och förhållandevis intakta bebyggelsemiljön är ett utmärkt exempel på arméförvaltningens produktion under ledning av landets främsta kasernbyggnadsarkitekt Erik Josephson.

Militär- och försvarshistoriskt värde

Kasernområdet med sin struktur och sina byggnader har, i likhet med de övriga kasernerna som byggdes under samma tidsperiod, ett militärhistoriskt värde som exempel på de mycket omfattande åtgärder som vidtogs då man lämnade indelningsverket, skapat av Karl XI på 1680-talet med dess indelta soldater.

Införandet av den allmänna värnplikten innebar inte bara en ny rekryteringsmodell utan också ett helt annat utbildningssystem. Tidigare övades soldaterna mest på hemmaplan av sina officerare boende i bygden. I det nya systemet genomfördes all utbildning samlad på regementet. På grund av det frekventa nyttjandet kunde ändamålsenliga utbildningsanordningar byggas vilket säkerligen bidrog till en kvalitetshöjning av utbildningen.

Husarregementet och idag Eksjö garnison är de enda

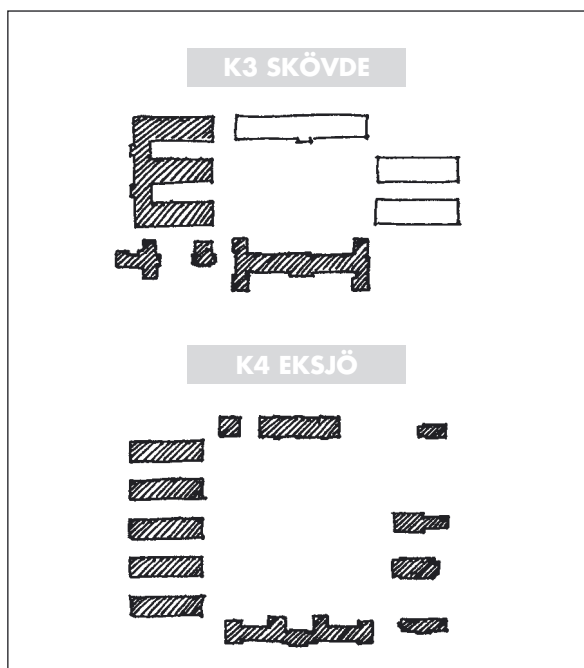
etablissemang i landet som haft tillgång till ett 400-årigt övningsområde i sin omedelbara närhet. Ränneslätt och kasernområdet utgör tillsammans en helhet. Byggnaderna på Ränneslätt är i vissa fall 50 år äldre än kasernområdets, vilket med stor sannolikhet tillsammans med den 400-åriga traditionen, bidragit till den militärhistoriska kontinuiteten och bevarandet av bebyggelsemiljön inom kasernområdet.

Samhällshistoriskt värde

Den militära verksamheten har sedan 1400-talet, på alla plan, levt i symbios med staden och dess invånare. Före kaserneringen av husarregementet var dock den militära verksamheten inte kontinuerlig. Husaretablissemanget var den egentliga startpunkten för Eksjö som garnisonsstad.

Oräkneliga är de militärer, oavsett grad, som suttit och sitter i stadens styrande nämnder och förvaltningar. Militärernas förmåga att leda och organisera har varit ovärderliga tillgångar inom föreningslivet i staden med omnejd.

Under militärmötena på Ränneslätt och under husarregementets dagar har de hundratusentals hästars gödsel blivit ett välkommet energitillskott på åkrar runt Eksjö. Under militärmötena och efter kaserneringen har tusentals beväringar handlat, ätit och druckit i och på Eksjös affärer, krogar och kaféer.

Efter 1901 års försvarsbeslut (härordning) fanns fyra husarregementen: K3 Skövde, K4 Eksjö, K5 Helsingborg och K7 Malmö (Kronprinsens husarer). K5 har upphört och byggnaderna används för civil verksamhet medan K7 är rivet. De ej streckmarkerade byggnaderna är rivna.

Upplevelsevärden

Upplevelsevärden, dvs. värden som är knutna till allmänhetens och militärernas upplevelser av området.

Autenticitetsvärde

På grund av att den ursprungliga bebyggelsen finns kvar i sin helhet och marginella förvanskningar tillkommit genom åren, upplevs kasernområdet påtagligt autentiskt.

Miljöskapande värde

Eksjö Garnison är väl integrerat i staden. En välkänd bebyggelsemiljö med klar och tydlig avgränsning mot omgivningen. Kanslihuskasernen, omgiven av stora träd, förmedlar en stark känsla av monumentalitet och står i stor kontrast mot stadens mera småskaliga bebyggelse. Kanslibyggnaden är till ytan en av kommunens största byggnader.

Värden knutna till kontinuitet, tradition och identitet

Att känna igen sig, ges möjlighet att återvända, låta byggnader statuera minnesbilder av kvalitéer, som är av värde inte enbart för stadens invånare i generationer utan även

för alla de som under ungdomsåren eller under delar av sina yrkesliv vistats på Eksjö garnison.

Sällsynthet/Representativt

Eksjö kasernområde är det enda kvarvarande i landet med en så väl sammanhållen och väl bevarad bebyggelsemiljö från hussarregementstiden.

Patina

Bebyggelseområdet har förvånansvärt mycket kvar av originalfasader, originaldetaljer och originalinredningar trots hundra års ombyggnader, försvarsbeslut och omstruktureringar.

Underhållet har varit ambitiöst, men trots detta finns mycket av tidens patina kvar på konstruktioner, fasader och detaljer.

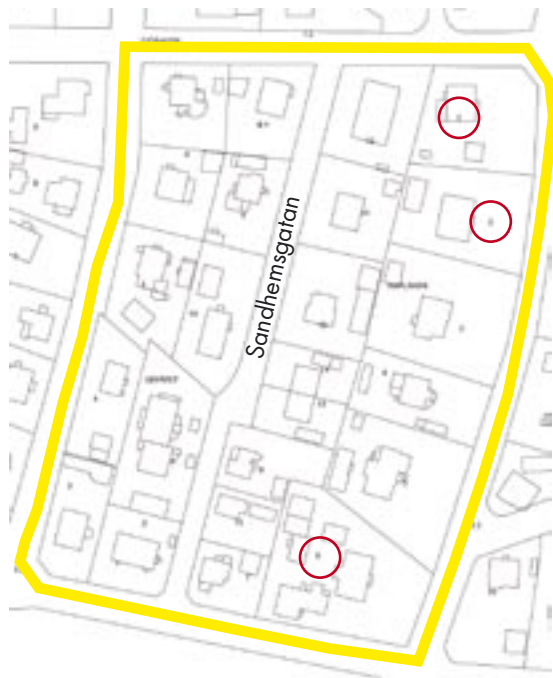
Till vänster bostadshus och till höger regementet

I bildens mitt byggnad 002 och till vänster kasernbyggnaden

Område 4

Omfattar kvarteren Geväret och Kaplanen

Den täta uthusbebyggelsen i kvarteret Kaplanen

Bostadshusens placering i förhållande till Ydrevägen i kvarteret Kaplanen

Den täta uthusbebyggelsen i kvarteret Kaplanen

Det karaktäristiska för området är att en del av bostadshusen ligger en bit in från gatan och uthusen ligger ihopträngda ”rygg mot rygg” utefter den gemensamma tomtragränsen i nord-sydlig riktning. Det är inte osannolikt att gräsytorerna mellan bostadshusen och Ydrevägen från begynnelsen varit avsedda som odlingsmark. Området innehåller några byggnader som är förhållandevis exteriört välbevarade sedan tillkomsten såsom Kaplanen 1, 2 och 6 markerade på kartan med röda ringar.

Uthusbebyggelse i kvarteret Geväret

Kulturhistoriskt skyddsvärt

- Byggnadernas originalfasader vad avser arkitektur, form och material.
- Att tomtmarken mellan bostadshusen och Ydrevägen förblir obebyggd.
- Att uthusen grupperas fortsättningsvis utefter de gemensamma tomtgränserna i nord-sydlig riktning.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Ovan markerade punkter.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Kaplanen 6. Fasad mot söder

Kaplanen 1. Fasad mot söder och öster

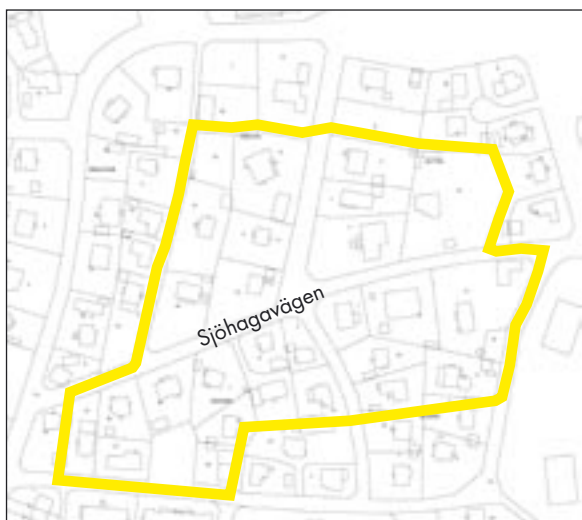
Kaplanen 6. Detalj av takfot

Kaplanen 2. Fasad mot söder och öster

Område 5

Omfattar kvarteren Kaptenen, Majoren, Skytten och Översten

Kaptenen 1. Nationalromantik

Hela området är typiskt för trädgårdsstadens ideal- ”hus i park” med tillgång till täppa för egna odlingar.

Byggnaderna inom området är överlag välbehållna sedan tillkomsten. En del tillbyggnader och moderniseringar förekommer, men dessa är gjorda med hänsyn till ursprungsbyggnadens formspråk. En del byggnader är som solitärer i området, och står som exempel för den tidens byggnadsideal. Dessa är Kaptenen 1 och 18, Majoren 2, Skytten 7 och 8 och Översten 4, 8 och 14.

Kaptenen 18. Nationalromantik med inslag av Jugend

Gatemark, vilken ger ett parkliknande intryck

Majoren 2. Jugend

Skytten 7. Jugend med inslag av 20-tals klassicism

Kulturhistoriskt skyddsvärt

- Byggnadernas originalfasader vad avser arkitektur, form och material, bibehålles eller åtgärdas med samma teknik, utseende och material.
- Att trädgårdsstadens ideal respekteras genom att utdöende träd och buskpartier återplanteras för att behålla upplevelsen av ”hus i park”.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

Ovan markerade punkter.

Nivå 4, hänsyn.

Invändiga förändringar.

Skytten 8. Sekelskiftets dekorationsstil kallades schweizerstil. Stilen började i mitten av 1800-talet i Schweiz. Stilen fick oftast ett orientaliskt inslag som kom till uttryck i hästskoformade bågar på gavlar och verandor. På Skytten 8 finns också inslag av nationalromantik

Översten 4, i huvudsak nationalromantik

Översten 8, 20-tals klassicism

Översten 14. 20-tals klassicism med inslag av Jugend

Område 6

I TOLV -området

Kvarteren Bataljonen, Brigaden, Sjöängen och Kasernen

För området har upprättats detaljplan 1996 med tillhörande detaljutformning och färgsättning för fastigheterna. Nedan följer utdrag av dessa anvisningar – Kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden.

DOKUMENTVÄRDEN, dvs värden som har betydelse för forskning och kunskap om historiska förhållanden:

A. SAMHÄLLSHISTORISKT VÄRDE

I12-området är ett välbevarat kasernområde, byggt omkring 1920 och i bruk som regemente under 75 år.

B. SOCIALHISTORISKT VÄRDE

75 årgångar värnpliktiga har utbildats av flera generationer befäl i en militär organisation som genomgått många förändringar.

C. PERSONHISTORISKT VÄRDE

Bebyggelsemiljön ger konkret bakgrund till de många personer, som varit betydelsefulla eller intressanta för främst regementets utveckling men som också varit gestalter i stadens utveckling.

D. ARKITEKTURHISTORISKT VÄRDE

En mycket välbevarad kasernmiljö som väl representerar kasernbyggandet för 75 år sedan. Med anknytning till avklingande nationalromantik är byggnaderna grupperade symmetriskt i klassisk militär monumentalitet. Byggnaderna är sparsmakat utformade med resning och skärpa i detaljutformning.

UPPLEVELSEVÄRDEN, d v s värden som är knutna till allmänhetens, kommuninnevänares eller besökarens upplevelser av I12-området.

E. MILJÖSKAPANDE VÄRDE

I12-området är väl integrerat i staden – en välkänd bebyggelsemiljö med klar och tydlig avgränsning mot omgivningen. Stora träd runt området förmedlar på ett vackert sätt övergången mot stadens mera småskaliga bebyggelse.

F. ARKITEKTONISKT VÄRDE

Bebyggelsen exemplifierar möjligheten att med klassiska material i relativt stora byggnader skapa balans i en måttfull skala. Omsorgsfull detaljutformning ger byggnaderna resning och specifik karaktär.

VÄRDEN KNUTNA TILL KONTINUITET, TRADITION OCH IDENTITET

Att känna igen sig, ges möjlighet att återvända, låta byggnader stimulera minnesbilder är kvalitéer, som är av värde inte enbart för eksjöbor i skilda generationer utan även för alla de som under viktiga ungdomsår eller under delar av sina yrkesliv vistats på I12.

Som allmänt stöd för kommunens uppfattning om områdets kulturhistoriska värde kan tilläggas att kasernområdets bebyggelse idag framstår som mycket väl bevarad med få yttre förändringar sedan tillkomsten.

Se vidare vad gäller utformning av detaljer, färgsättning, markens utformning och möblering samt målsättningar för bevarandet i planprogrammet.

Område 7

Omfattar kvarteren **Magistern, Riddaren och Östanå**

Övergripande om kvarteret **Magistern**

Kvarteret började bebyggas under 1910-talet och var fullbyggt i mitten av 1930-talet. Byggnadsstilarna är typiska för tidsperioden – nationalromantik, 20-tals klassicism och med inslag av jugend.

En av kvarterets byggnader är byggnadsminne – Magistern 6 och är beskriven i del 2.

Byggnaderna i kvarteret är i stort sett original sedan tillkomsten, med få förändringar och inga förvanskningar.

Kvarteret är ett resultat av 1924 års slutliga stadsplan.

Samtliga byggnader inom kvarteret, har ett kulturhistoriskt värde genom sin ursprunglighet.

Exteriöra förändringar inom kvarteret bör utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Magistern 1 Flerbostadshus

Fasad mot väster och söder

Byggnaden torde, med hänsyn till dess arkitektur uppförts under 1910-talet i arkitekturstilen nationalromantik med inslag av jugend. Byggnaden är exteriört oförändrad. Typiskt för arkitekturperioden är förutom fönstren, de framträdande burspråken som omfattar båda bostadsplanen. Burspråken är som smycken på fasaden. Se Öst-anåskolan kv Läroverket 1.

Karaktäristiskt är också cirkelsegmentet över trapphuset, centriskt placerat på fasaden.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer, vad avser form, färg och skala..

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Magistern 3 Flerfamiljshus

Fasader mot söder och öster

Fasad mot väster

Byggnaden uppfördes 1931 i arkitekturstilen klassicism med inslag av jugend (cirkelsegmentet över mittpartiet). Den exteriöra färgsättningen ansluter till tillkomstidens arkitekturstil funktionalismen – vita och grå ytor, men knutmarkeringarna markerar klassicism. Byggnaden är välbevarad såväl exteriört som interiört, och har därför ett kulturhistoriskt värde. Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer, vad avser form, färg och skala.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Magistern 4

Fasad mot Läroverksgatan

Byggnaden uppfördes 1927 som församlingshem. Senare har lokalerna använts till Folkets hus och numera för dansundervisning. Arkitekturstilen är nationalromantik och är konsekvent genomförd med råhuggen granitsock-

el, rött fasadtegel, småspröjsade fönster, brant tak och robust entrédörr. Fasaden är original sedan tillkomsten. Interiört finns snickerier från tillkomsten. Byggnaden genomgick en omfattande ombyggnad 1944. Exteriört håller byggnaden byggnadsminnesklass.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnadens fasader, invändiga snickerier och dess ursprunglighet.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör och interiör, vad avser ovan specificerade arkitektoniska detaljer.

Nivå 4 hänsyn

- Övriga invändiga förändringar.

Kvarteret Riddaren

Byggnad utefter Regementsgatan

Byggnader utefter Regementsgatan

Entré till byggnad i kvarteret. 20-tals klassicism

Byggnad utefter Regementsgatan

Historik

Bebyggelseområdet planlades för bebyggelse genom stadsplan nr 2, vilken fastställdes år 1924. Området var obebyggt före 1924. Byggnaderna är i huvudsak uppförda av högre officerare, anställda hos Husarregementet eller det nyligen uppförda infanteriregementet.

Arkitektur - och byggnadsbeskrivning

Bebyggelsen har uppförts vid olika tidpunkter fram till 1970-talet, varför varje byggnad representerar sin tids arkitektstil. Byggnaderna är överlag i det närmaste oförändrade sedan tillkomsten. Kv. Riddaren 12 har tidigare varit på förslag att byggnadsminnesförklaras, men förslaget avslogs av Riksantikvarieämbetet. Byggnaden är ett ypperligt exempel på 1930-talets funktionalistiska villaarkitektur. Se sidan 25.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Alla byggnadernas originalutföranden bör bibehållas.

Skyddsnivåer

För byggnader tillkomna före 1970.

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Utvändiga förändringar

Nivå 4, hänsyn.

- Invändiga förändringar

Riddaren 12

Fördjupning

Fasad mot väster

Fasad mot söder och öster

Historik och byggnadsbeskrivning

Byggnaden kallades från början Villa Cairo. Byggnaden uppfördes 1933, efter ritningar av arkitekt Kjellberg, BORO-Hus-Landsbro Trävaru AB, för skogsinspektör Stenkil i Eksjö. Villan köptes 1959 av Brita och Conny Gustafsson. Villan finns avbildad i BORO-Hus katalog 1935 som ett positivt exempel på den nya tidens arkitektur.

Namnet Cairo anspelar tydligt på de sydeuropeiska arkitektinflenser som varit förebilder för utformningen. Villan är uppförd i renodlad funktionalistisk stil genom en komposition av lådformade byggnadsvolymer. Stommen är i regelverk med plankväggar. Det har inte gått att fastställa att villa Cairo är ett monteringsfärdigt kataloghus, uppbyggt av förtillverkade moduler. Däremot är det troligt att byggnadsmaterial och detaljer varit förbearbetade i fabrik och att delar av den fasta inredningen såsom dörrar och köksinredning levererats färdiga från företaget, vilket var standard i Boro-hus byggsystem.

Efter att först ha planerats och ritats som enfamiljsvilla ändrades planerna under projekteringen varvid övervåningen byggdes större än på ursprungsritningen. Övre våningen beboddes av insp. Stenkils dotter med familj. 1959 byggdes villan om till enfamiljsbostad.

Taket är plåttäckt flackt sadeltak. Fasaden har dragits upp över sadeltakets nivå för att ge sken av att taket är platt. Via vattenkastare leds regnvatten genom utlopp en bit ner på fasaden och därefter vidare via stuprör till brunnar. Ursprungligen fanns inga stuprör utan endast vattenkastarna. Villan har en källarvåning. I markplanet finns en bostadsvåning och på andra våningen bostadsutrymmen samt en takterrass. Takterrassens golv är klätt med falsad plåt och täckt med trätrall. Den omges av en plåtinklädd sarg. Husets fasad är utförd i vit halvlät puts som inte är ursprunglig. Fönstren är asymmetriskt placerade i fasaden. Den utgörs av en- och flerlufts-fönster utan spröjsindelning målade i en blågrå nyans. Ursprungligen var fönstren bruna och fick sin nuvarande färg efter 1959. Entrédörren på östra sidan är panelklädd och nås via en betongtrappa. Dörren skyddas av ett mindre skärmtak. Längs villans västra långsida sträcker sig en stenlagd terrass. Vid södra fasaden finns en nerkörstramp till ett garage i källarplanet.

Interiört är den funktionalistiska stilen inte lika långt driven utan planlösningen har släktskap med det tidiga 1900-talets ideal. Planlösningen är i stort sett oförändrad. Interiören präglas av de moderniseringar som skett efter 1960. Köks- och serveringsrumsinredningen har tagits bort och de flesta ytskikt på väggar och tak har bytts ut. Nära nog samtliga rum har i början av 1960-talet för-

setts med stavparkett, vilket tidigare endast fanns i första våningens matsal och vardagsrum.

Runt villan och längs åkanten sträcker sig en stram trädgård vilken ansluter väl till arkitekturen, men som inte är ursprunglig. Den tidigare trädgården var uppbyggd med slingrande stenkantade gångar, häckar och bersåer samt stora odlingsytor utan gräsmattor. Dagens utformning har trädgården fått efter 1960.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Villa Cairo utgör ett tidigt, för Småland sällsynt, exempel på villabyggnad med exteriört väl uttalad funktionalistisk arkitektur. Det är tydligt att arkitekten hämtat inspiration från såväl internationella stilideal som från de villatyper som visades på Stockholmsutställningen 1930. Villa Cairo utgör också ett exempel på ett tidigt, om än ej representativt, kataloghus från en av Smålands första och största tillverkare av monteringsfärdiga hus.

Fasaderna på kv Riddaren 12 bör förbli intakta i färg och form.

Villa Cairo har därför ett stort kulturhistoriskt värde.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn.

- Utvändiga förändringar

Nivå 4, hänsyn.

- Invändiga förändringar

Källor

Skrivelse till Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet om förslag till byggnadsminnesförklaring 1993-06-23.

Länsstyrelsens beslut 1988-02-25.

Övergripande om kvarteret Östanå

Kvarteret har, som brukligt är, fått sitt namn efter läget öster om den betydelsefulla ån. Kvarteret började bebyggas under 1930-talet med två undantag, Östanå 16 och 21, se nedan. Kvarteret Östanå är ett resultat av 1924 års stadsplan och sannolikt också ett resultat av de båda regementenas etableringar. Flera byggnader inom kvarteret har smärre exteriöra förändringar sedan tillkomsten. En del byggnader har nyklassicistiska detaljer (1910-20-tal). Exteriöra förändringar på byggnaderna inom kvarteret bör utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Östanå 4

Fasad mot väster

Historik

Byggnaden uppfördes sannolikt 1924. Arkitekturstilen är utpräglad nationalromantik, både vad avser detaljer som färgsättning. Fasaderna förefaller vara original sedan tillkomsten.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens fasader såsom snickeridetaljer, material och färgsättning.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Hela byggnaden exteriört.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 8

Fasader mot öster och norr

Byggnaden uppfördes 1933 och har som helhet ett nyklassicistiskt utseende med ett sadeltak över entréer med kolonner i dorisk stil och entablementet utformat med tandsnitt.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens fasader.

Detalj av entré mot söder och norr

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriörer.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 16

Fasad mot väster

Byggnaden har sannolikt uppförts under 1800-talets mitt. Sannolikt 1862. Uppfarten till fastigheten från staden gick troligen genom nuvarande Garvaregatan. Vägsträckningen är läsbar på Dukers karta från 1697. Med stor sannolikhet var fastigheten då bebyggd med en annan huvudbyggnad, möjligen den som ligger på kv Östanå 21, vilken i folkmun anses vara flyttad från annan plats. Nuvarande byggnad är exteriört välbevarad och har ett kulturhistoriskt värde. Fasaden förefaller vara original sedan tillkomsten, medan fönstren och dess foder förefaller vara sentida.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens fasader.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 19

Fasader mot norr och väster

Historik

Byggnaden uppfördes 1930. Arkitekturstilen är nyklassicism, både vad avser detaljer som färgsättning. Fasaderna förefaller vara original sedan tillkomsten.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Östanå 21

Fasad mot söder och öster

I folkmun har sagts, att denna byggnad är den ursprungliga i området och från 1600-1700 talet. Att den är gammal, står utom alla tvivel. Det finns dock inga kartor före 1924 som bekräftar byggnadens ålder på platsen. Det är inte omöjligt, att byggnaden flyttats hit.

Verandan mot öster är sentida. Byggnaden har genomgått flera ombyggnader genom åren. Vid fortsatta förändringar ska byggnadens ålderdomliga uppbyggnad vara ”rättesnöre”.

Kulturhistoriskt skyddsvärt är byggnadens exteriör, såsom form, skala och material.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadens exteriör.

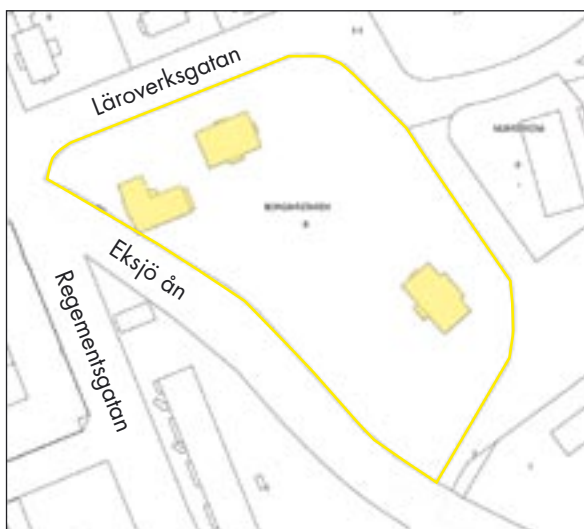
Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Område 8

Omfattar kvarteren Borgmästaren, Läroverket, Norrström, Uttern och Vattentornet

Övergripande om kvarteret Borgmästaren

Kvarteret är beläget i en naturskön sluttande terräng mot Eksjöån. Bebyggelsen utgörs av större friliggande villor på lummiga parkliknande tomter. Tomterna utgör ett luftigt inslag i stadsbilden.

Byggnaderna har tillkommit under perioden 1880-1920. Kvarteret är karaktäristiskt för sekelskiftets mera påkostade boendeideal med större friliggande villor. Byggnaderna har, vad som framgår nedan, ett kulturhistoriskt värde genom byggnadernas arkitektur och den parkliknande miljön kring byggnaderna. Exteriöra förändringar inom kvarteret bör därför utföras med hänsyn till byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Borgmästaren

Byggnad 1. Fasad mot öster och norr

Byggnaden har uppförts under senare delen av 1800-talet, troligen 1880 - 90. Arkitekturstilen är formad av bl.a arkitekten Charles Emil Löfvenskiöld under slutet av 1800-talet, avsedd för i första hand lantmannabyggnader. Stilen grundade sig på den genuina svenska byggnadstraditionen.

Byggnadens exteriör förefaller synnerligen ursprunglig, och utgör ett arkitekturhistoriskt tidsdokument, med

Fasad mot väster

sina konsekvent genomförda snickeridetaler. Enda tillägget förefaller vara en mindre entré mot norr. Liknande exempel på denna arkitektur saknas i Eksjö stad, men finns i ett exempel utanför Eksjö, nämligen Skögle, väster om Mariannelund. Byggnaden började användas för deltidsförskola 1976. Byggnaden har varit f. d. borgmästarbostad, därav namnet på kvarteret.

Byggnad 2. Fasad mot norr och öster

Byggnaden uppfördes 1920 och kallas i folkmun för Sergelska villan, därför att en släkting till en av Sveriges stora skulptörer Jonas Tobias Sergel, har ägt och bott i huset. Byggnaden har blivit ombyggd genom åren. 1987 togs den i bruk för daghemsverksamhet.

Byggnad 3 Fasad mot söder och öster

Byggnaden uppfördes 1903 och kallades villa Solbacka. 1920 inköptes fastigheten för att bli rektorsbostad. Arkitekturstilen är utpräglad nationalromantik, med stock- och fjällpanel som fasadbeklädnad. Byggnaden genomgick omfattande ombyggnad under 1950-talet. Byggnaden började användas som daghem 1984.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnad 1 och 3 håller exteriört byggnadsminnesklass, med undantag av tilläggen.

Trots de exteriöra förändringarna på byggnad 2, samverkar upplevelsemässigt de tre byggnaderna exteriört. De är sprungna ur en expansiv och turbulent period i svensk byggnadshistoria, som resulterade i snabba kulturella svängningar mellan tre konstarter – jugend, nationalromantik och nyklassicism. Ibland förekommer det att några av dessa stilarter uppträder tillsammans på samma byggnad (kanslibyggnaden Ing 2). Byggnaderna i Borgmästaren är exempel på två av stilperioderna.

Byggnaderna har därför gemensamt ett kulturhistoriskt värde.

Exteriöra förändringar på miljön inom kvarteret bör utföras med hänsyn till miljön och byggnadernas ursprungliga form, färg och skala.

Skyddsnivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Byggnadernas arkitektoniska uppbyggnad.
- Den omgivande parkliknande miljön.

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar

Läroverket

Östanåskolan

Fasader mot väster och söder

Historik och arkitektur

Byggnaden ritades av arkitekt August Atterström, Jönköping och uppfördes 1910-12 i arkitekturstilen nationalromantik, med småspröjsade fönster och markerad bottenvåning. Burspråket på södra fasaden är ett typiskt nationalromantiskt inslag. Det sitter på fasaden som ett smycke. Ursprungsbyggnaden byggdes till åt öster 1931 och tillbyggnaden ritades av arkitekten Johan Åkerlund. 1961 gjordes ytterligare en tillbyggnad mot norr. Tillbyggnaderna har ritats med hänsyn till ursprungsbyggnadens arkitektur, utan att bli pastischer.

Fasaden mot söder har inläggningar av kalksten under fönster och som hörnmarkeringar på tornet. Under fasadrenoveringen på 1970-80-talet frilades kalkstenen, vilka under tidigare underhållsåtgärder blivit osynliga, men som från början var avsedda att synas. Fönstren har bytts ut utmed alla fasaderna, men fönsterbytena har gjorts på ett antikvariskt godtagbart sätt, vilket inte påverkar byggnadens kulturhistoriska värde. Ytterdörrar är original sedan tillkomsten. Interiört har byggnaden, i sitt ursprungsförande, kvar mycket av sina ursprungliga snickerier.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Hela byggnadens exteriör och interiör har ett högt kulturhistoriskt värde.

Skydds nivåer

Nivå 3, medveten hänsyn

- Hela byggnadens exteriör och interiör.

Huvudentrén med originaldörrar. Mittpelaren utgörs av en massiv kalkstenspelare

Burspråket på fasaden mot söder

Norrström och Uttern

Övergripande

Båda kvarteren består av friliggande sekelskiftesvillor i parkliknande miljö utefter Eksjöån. Ursprungsbebyggelsen inom kvarteret har ett kulturhistoriskt värde, genom att den är förhållandevis intakt sedan tillkomsten. Byggnaderna är, trots tillbyggnaderna på Norrström 7, synnerligen välbevarade, och utmärkta representanter i respektive arkitektoniska stilar. Bebyggelsemiljön ger intrycket – byggnader i park. Byggnaderna utefter åkanten har stor miljöskapande betydelse.

För området Norrström har upprättats en fördjupad översiktsplan, antagen av fullmäktige 24 augusti 1995. Området är reserverat för kulturell och allmän verksamhet.

Byggnaderna utefter Eksjö ån. Fasader mot öster

Byggnaderna utefter Eksjö ån. Fasader mot öster

Norrström 5

Fasader mot nordväst och söder

Byggnaden uppfördes 1920 i nationalromantisk stil, vilken genomförts konsekvent, med fina arkitektoniska detaljer i verandan och takkupor. Byggnaden är exteriört i original från 1920, med undantag av färgsättningen. Byggnaden renoverades interiört 1987.

Norrström 7

Fasader mot nordväst och sydväst

Byggnaden uppfördes sannolikt på sent 1800-tal. Den tillbyggdes 1897 och erhöll ett trapptorn 1910. Uthuset uppfördes 1923. Byggnaden renoverades invändigt 1952.

Uttern 6

Fasader mot nordväst och sydväst

Byggnaden har troligen uppförts under tidigt 1900-tal i arkitekturstilen jugend. Fasaderna förefaller intakta sedan tillkomsten.

Skyddsnivåer

Kv. Norrström och kv. Uttern

Nivå 3, medveten hänsyn

- Förändringar på byggnadernas exteriörer och omslutande miljöer, ska göras med hänsyn till ursprungsmiljön och byggnadernas form, färg och skala.
- Bebyggelsen utefter åkanten ska om möjligt bibehållas. Förändringar ska ske med hänsyn till ursprungsbebyggelsens färg, form och skala.

Om förändringar i miljön ska tillåtas ska förändringarna vara betydelsefulla för staden och kommunen och avsedda för kulturell eller annan allmän verksamhet, enligt fullmäktigebeslut 950824

Nivå 4, hänsyn

- Invändiga förändringar.

Gamla vattentornet

Historik

Byggnaden uppfördes 1896-97 och arkitekt var Ernst Tornulf. Den är uppförd i nationalromantisk anda av stenkvarrar med grovhuggen sockel i granit. Byggnaden upphörde som stadens vattentorn 1982. Kring tornet har anlagts en park. Trädgårdsdirektören vid Sveriges Statsbanor trädgårdsarkitekten Agathon Sundius har ritat parken.

Arkitekturbeskrivning

Byggnaden är uppförd i arkitekturstilen nationalromantik. Kring sekelskiftet 1900 kommer en reaktion mot den eklekticistiska stilen. Man sökte sina förebilder i äldre svensk arkitektur. De tekniska verken kläddes oftast i en medeltidsdräkt. Man ville betona byggnadernas stora betydelse för invånarna samt gav byggnaderna en upplevelse av den medeltida borgens stabilitet mot yttre påverkan.

Kulturhistoriskt skyddsvärt

Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde. Byggnaden har byggnadsminnesklass. Byggnaden har varsamhetsbestämmelser i detaljplan, med särskilda krav på kvalificerad hänsyn.

Fasad mot söder

Dokumentsvärden

Arkitekturhistoriskt värde

Det sena 1800-talets arkitektur karaktäriseras av att man använde stilelement från olika tidsperioder. De tekniska verken kläddes ofta i medeltidsdräkt och byggnadsmaterialen togs oftast från platsen. Eksjö gamla vattentorn är ett utmärkt exempel på denna arkitekturtyp. Graniten hämtades från trakten runt Eksjö. Byggnaden är oförändrad sedan tillkomsten.

Samhällshistoriskt värde

Byggnaden står som ett monument över den samhällsutveckling som blev ett resultat av industrialismens utveckling under 1800-talets andra hälft. Perioden var det moderna samhällets födelse genom att våra byggnader fick rinnande vatten, elektricitet och avloppssystem.

Byggnadsteknikhistoriskt värde

Byggnaden är uppförd i en beundransvärd hantverksteknik i granit och tegel, som gör den tidlös. Byggnaden upplevs som om den kan stå i evinnerliga tider.

Upplevelsevärden

Arkitektoniskt värde

Byggnaden är formad med känsla för helheten och detaljerna. Byggnaden upplevs som en ointaglig fästning. Byggnaden med sin tunga storstenssockel, kontreforer och tornbyggnad i kvadersten, ger den en stark känsla av att verkligen kunna bära den cistern som innehöll stadens viktigaste ämne för överlevnad – vårt dricksvatten. Överbyggnaden runt cisternen är utförd i tegel med en välformad mönstermurning.

Förstärkande värden

Kvalitet

Genom valet av byggnadsmaterial och det beundransvärda hantverket har byggnaden inte påverkats av de hittillsvarande 100 åren. Byggnaden har inte erfordrat något underhåll.

Sällsynthet

Detta vattentorn finns bara i ett exemplar.

Skyddsnivåer

Nivå 2, kvalificerad hänsyn

- Med anledning av q-beteckningen i detaljplan och varsamhetsbestämmelserna är skyddsnivån för exteriöra förändringar att jämföra med byggnadsminnesklass.

Nivå 3, medveten hänsyn

- Invändiga förändringar.